

לא ידעו ולא יבינו

בחשכה יתהלכו

הקדמה

היות שהבד"צ דעדה החרדית העידו שמחברי הפשוטו של מקרא הם יראים ושלמים ויש מערערים החולקים עם הבד"צ ומוציאים שם רע שהמחברים הם אפיקורסים ומשכילים, לכן באתי בזה להורות צדקת הבית דין, ולהראות באצבע היאך כל העירעור אינו אמת כלל, ואינו אלא טעות דמוכה, והיה בזה שלום.

ראשונים כמלאכים

(א) מאמר זה נוסד להראות כי כל הקושיות של החוברת 'ויבינו במקרא' נגד החומש 'פשוטו של מקרא' אינן קשים כלל לשום מאמין היודע דראשונים כמלאכים, ויש שבעים פנים לתורה וכל דבריהם כגחלי אש, אף שכל דברי רז"ל אמת בלי שום ספק, אבל הם עצמם אמרו שהדרש תדרש וגם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, לפי פירושן של ראשונים, ובאמת אין אנו צריכים לזה שהרי גם הראשונים הולכים לפי דרז"ל ואין מכחישים ח"ו בתושבע"פ, רק היה להם עוד הבנה אחרת בדברי רז"ל ממדרשים אחרים בנוסף לדברי רז"ל המובאים ברש"י (כשם שבמשניות ורש"ם יש פירושים ושיטות שונות, ואנו לומדים הכל אף מה דנדחה מההלכה), אך הרבה פעמים גם מוסיפים מדעתם לפי פשוטו של מקרא לפי שכן ארז"ל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, וח"ו להשליך ארצה דברי הראשונים ולגזור עלינו שלא ללמוד אותם, וטובה עשו לנו מחברי פשוטו של מקרא שבצידו של רש"י אחרי שכבר פירשוהו וביארוהו, הוסיפו גם מדברי הראשונים (אלא שבכמה מקומות חסר המראה מקום המדויק, וצריך להשלים), אבל המערערים השוטים והנבערים מדעת רוצים לשלול מהכלל ישראל את הזכות להבין מה בא הדרש לחדש ולהוסיף יותר מפשוטו, וזהו עיוות גדול לכל הכלל ישראל שהרי אם אין יודעין היאך היינו לומדים לפני הדרש בפשוטו של מקרא, היאך נבין יופי וחידוש של הדרש מה שלא היינו יודעין בלי חז"ל, והלא באמת זהו דרך הלימוד הרצוי לראות היאך היינו מפרשים לפני הדרש, ואח"כ נלמוד הדרש ונפרש מאיזה דיוק שבפסוק יצא להם זה הדרש, ואף אם לא נמצא ההכרח לפירושם נדע שקבלה הוא בידם, אבל בלי שנפרש קודם פשוטו של מקרא לפי הראשונים היאך נדע יופי של הדרש מה בא לחדש ולהוסיף.

(ב) והמערערים (ויבינו במקרא פי"ב אות א ואות ב) כתבו בשם לחמי תודה (וחזון איש והלשם ועוד), שעצם הדבר שמפרשים הפשוטו של מקרא הוא הכחשה בדברי רז"ל, וזהו סילוף גדול כי הלחמי תודה מדבר מהאפיקורסים שלמדו רק פשוטו והשליכו את התושבע"פ, אבל הפשוטו של מקרא אין מטרתם ח"ו לעקור דברי רז"ל, רק מביא דברי רז"ל לפי הבנת שאר הראשונים לפי פשוטו של מקרא בנוסף לפירש"י, ולא ח"ו להכחיש פירש"י, וגם במקומות שהראשונים מפרשים כפשוטו של מקרא מדעתם, אין כונתם ח"ו להכחיש הדרש רק שהדרש ג"כ מודה לפשוטו של מקרא, וכבר היה בדורות שלפנינו הרבה פירושי המקרא (גם מהאחרונים לא רק הראשונים) כמו העמק דבר ומלבי"ם חומש בית יהודה שערי אהרן וסייעתא דשמיא מהגר"ש גרינבוים, תורת חיים, אוצרות הראשונים, ועוד הרבה ושום א' לא ערער על זה, ומזה יש הוכחה דמינכרא כי תחת כל הרעש הזה יש פאליטיק מאיזה בית מסחר המתחרים זה עם זה, ומסבבים כל הרעש כאילו יש דברים בגו.

ואחר שתקרא מאמר זה תבין ותווכח שלא כתבו האוסרים קול קורא וספר ויבינו במקרא לפי שמצאו דברים אסורים בהחומש, רק לפי שרצו לכתוב קול קורא ואיסורים לכן מצאו בו דברים אסורים, בדוחקים עצומים ודיקדוקי עניות ובוקי סריקי ומעיילי פילא בקופא דמחטא לאסור ולהשמיץ ולבזות בדברי לשה"ר ושקר, והכריחו עצמם בכל מיני אופנים ובכל מחיר שהוא, להחתים את המחברים כאפיקורסים שאין דוגמתם, והגזימו בכל דבר כדי להרעיש את לבבות תמימים מבני ישראל ולהפחידם.

ג' טענות של שטות

(ג) המחבר של ויבינו במקרא (פרק י') הציע ג' טענות עיקריות על הפשוטו של מקרא:

[א] מרחיק דברי רש"י וחז"ל, וזהו שקר כי דברי רש"י ביארם כפירוש ראשי ועיקרי, ובצידו הוסיף מהראשונים הנוטים לפשוטו של מקרא לפי מה שמסרו לנו רז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אבל גם זה הפשוטו פירשו לפי דברי רז"ל, ואין מכחישים כלום מהדרשות, רק שהוסיפו לפרש היאך מפרשים לפני הדרש לפי פשוטו, וגם זה עפ"י דרז"ל או הראשונים כמלאכים.

[ב] אין מפרשים כל המקרא לפי מהלך של א' מהראשונים, רק פעם מביא מראשון זה ופעם מראשון אחר, וזה הטענה יש על כל המלקטים מכל הדורות, ואינו טענה כי אין מעכבין זה את זה, והכל אמת, אך לפי שא"ל להביא הכל, ליקטו לפי מה שנראה בעיניהם ששוה לכל נפש, ואם רוצה

א' ללמוד גם שאר הראשונים מי מעכב בידו, ויש ליקוטם אחרים שמביאים את אותם הראשונים שלא הביאו הם כמו שהם מביאים ג"כ ראשונים שלא הביאו אחרים, וכי טענה זו יש גם על פי בעלי התוס' שלא הביאו רק מקצת ממה שאמרו בעלי התוס', ולא הכל לפי ראשון א' רק פעם מזה ופעם מזה.

ג] מגביל כוונת התורה לפי שלא מביא הכל, אינו מובן מה זה שונה משאר המפרשים והמלקטים שג"כ מגבילים כוונת התורה ולא הביאו כל שאר הפירושים, ואפילו אם היו מביאים כל הפירושים הרי יש עוד גבוה מעל גבוה ועמוק עמוק מי ימצאנו ורחבה מני ים, ומי יתפאר שיכול להביא הכל.

ואבאר אחת לאחת כי כל אלו הטענות אינן כלום רק עלילת שקר כדלהלן:

לעקור פירוש רש"י חס וחלילה, מאן דבר שמיא

ד) כל יסוד העלילה שכוונת הפשוטו של מקרא היא לעקור את הפירוש רש"י הוא מצוץ מהאצבע, והוא דבר שהמציאו המערערים בכוונה זדונית ומרשעת, כי היאך אפשר לטעות שכונתם היה על זה, בשעה שהם עצמם כתבו ביאור יפה ובהיר על כל תיבה שברש"י, וכל בר בי רב דחד יומא מבין שהפשוטו של מקרא בא רק להביא לפני המעיין עוד פירושים שבראשונים כאשר כן עשו בכל הדורות שלמדו והגו בכל הראשונים כמו שעושים גם בלימוד גפ"ת, אך אלו המערערים הם עמי הארצים גמורים נבערים מדעת, ואין יודעים בין ימינם לשמאלם, כי מעולם לא עסקו בדברי הראשונים על התורה, לכן כששומעים שיש עוד פשטים במקרא מתבהלים ונרגשים, וחושבים שנתהפכה הקערה על פיה, והרי אדרבה מזה גופא שקראוהו 'פשוטו של מקרא' נראה כונתם להדגיש להדיא שזה אינו רק לפי פשוטו, אבל לפי הדרש יש בכל זה עוד כונה עמוקה לאמיתתה של תורה כאשר תראה ברש"י ורז"ל, וכששואלים אותם למה לא אסרו את האור החיים הקדוש שגם הוא נוטה הרבה מפירוש"י ומדרז"ל, עונים שהפשוטו של מקרא יותר נפוץ ויותר שוה לכל נפש, ויש יותר חשש שיזניחו בשבילו הפירוש"י, וזה אינו אמת כי רבבות ישראל לומדים זה כמה דורות מדי שבוע בשבוע אור החיים הקדוש, ומעריצים כל דבריו, ובפרט אצל חסידים, ולא עלה על הדעת לאסור בשביל זה לימוד זה מחמת חששות וגזירות.

דרכי הביקורת

ה) ידוע בעולם הספרות כי כל ספר אם מחפשים בו היטב יכולים למצוא בו שיבושים ואי דיוק וביקורת הרבה, ושינויות מי יבין כי גם המבקרים עצמם אינם ניצולים ממבקרים עליהם כשהם כותבים איזה דבר, ומי שחושב שיכול לכתוב דבר שלם בלי ביקורת הוא בעל גאווה ושוטה, ואפילו בספרי הגדולים אשר בארץ המה נמצא הרבה הערות וקושיות שא"א ליישבם, וכבר המליצו על זה אי אפשר לבר בלא תבן, וכן הוא בפשוטו של מקרא שמחמת אהבת הקיצור וחסכון האריכות קיצרו לפעמים יותר מדאי ולא פירשו היטב, אבל ח"ו לא עשו בזדון ובמעל, וכל שכן שאין מקום לכל הזילות והשמצות שנכתבו בקול קורא ובחבורת ויבינו במקרא.

ו) עוד יסוד גדול בבקורת הוא שאם הביקורת מיוסד על הנחה קדומה מחמת איזה נגיעה של המבקר אז כל מה שכותב הם דברי רוח כי הכל בנוי על קורי עכביש, כי מאן יימר שהנחה שעשה הוא אמת ולכן בנפול היסוד נפל הבנין, וככה הוא בכל דברי החבורת המתועב ויבינו במקרא' כי מקודם עשו הנחה מקוימת והחליטו החלטה שאנו מטפלים כאן עם אפיקורסים ומינים גמורים שמזיון ראשי המשכילים לא היו כהנה לרוע, ורק אח"כ מתחילים לדייק ולעשות פילפולים היאך אפשר למצוא ולברוא אפיקורסות במי שהם חושדין בו.

ז) אולי יהיה מי שאינו אוהב את לשונו של הפשוטו של מקרא, והיה רוצה שיכתוב בלשון אחר, וכדומה שאר טענות, על זה שייך בקורת הנקרא קריטיק, אבל לא אפיקורסות והשכלה, והאמת הוא דמי שרוצה יכול למצוא אפיקורסות כאלו בכל ספר שירצה, (ולדוגמא היום ראיתי במתוק מדבש על הזוהר בראשית קסד. דר' יצחק אמר על א' שבא לנגדו דבדאי הוא יהודי, ומפרש המתוק מדבש דמן הסתם הכיר על מלבושו ואופן הליכתו שהוא יהודי, וזה מגשם מאד את ר' יצחק כי כל א' יודע שאפילו צדיקים שבדור שלפנינו היו יכולים להכיר על צלם כל איש מהו אם הוא יהודי ואפילו אם הוא ירא שמים, והראיתי זאת להרה"צ מטאשנאד וצחק ואמר לי למחר יוציאו קול קורא להוציא את המתוק מדבש מכל בתי כנסיות).

ח) ודבר אחד ברור דצריך הבחנה והגיון, בקורת לחוד, ואפיקורסות והשמצה בפראות לחוד, ואעתיק הרבה דוגמאות על מה יצאו המערערים בקצף גדול ואגלה את שקריותם ופחזותם, לגלות לעין כל כי לחנם התנפלו עליו המערערים בכל כוחם לטרפו ולשתות את דמו באכזריות נורא,

ורוב החוברת 'ויבנו במקרא' הוא ליקוט מספרים דאסור להיות אפיקורוס וזה פשוט ואין אנו צריכים להם בכך, אך אחר כך כתבו שכל אלו המאזי"ל דאסור להיות אפיקורוס היה הכונה על הפשוטו של מקרא, לפי שהעתיק דברי הראשונים, ועל זה אכתוב ואוכיח דאדרבה הן המה הכופרים בדברי הראשונים כמלאכים שרפי קודש, שהאמינו דיש גם פשוטו של מקרא מלבד הדרש ושניהם אמת, כי למה יעלה על דעתם כי בהעתקת פשוטו של מקרא לפי דברי הראשונים יבאו למטעות להכחיש דברי רז"ל, ואטו ברשיעי עסקינן, ובהכרח שהם בגדר זה, לכן הם חוששין שגם אחרים יבאו להכחיש ולכפור.

יופי הפירוש של פשוטו כמקרא

ט) ומחברי החומש עם פרש"י כפשוטו ופשוטו של מקרא כתבו בפירוש בהקדמתם דרש"י הוא ראש הפרשנים, ולו משפט הבכורה, ומ"מ הוסיפו בצידו של רש"י כפשוטו, גם פשוטו של מקרא, להביא דברי ראשונים בנוסף לפרש"י להרחיב הידיעות, וגם להבין פי' הפשוט בפסוק לפני שנכנסים להדרש, דכדי להבין הדרש מוכרח מקודם לידע הפשט למי שרוצה להבין היטב מה מחדש הדרש, ולא הביאו כל דברי הראשונים רק מקצתן להקל על הקורא שלא להעמיס עליו הרבה, לכן בחרו בפירושים הקלים להבין יותר לפי דעתם, וכמו בלימוד גמרא שאין לומדים כל הראשונים, וכן לא עלה על הדעת לאסור ללמוד תוס' בעבור שחולקים עם רש"י, והרי בכתר ראש להגר"א (אות נח) כ' שילמדו מקרא עם המצודות ורד"ק (אף שנטו מפירש"י, ובהקדמת המצודות דפו"ר כ' שחיברו כדי שילמדו ממנו המלמדים עם התלמידים, כי בפירש"י בלבד לא נשלם החסרון של תירגום המושך ורצף הפסוק לפי פשוטו, וי"ל הסכמות מגדולי עולם בתוכם הבנין אריאל), הרי דלא החזיק לאפיקורוסות אם לומדים בד בבד עם רש"י גם פירושים אחרים והרי הגר"א עצמו עשה פי' אדרת אליהו עה"ת ועל משלי ונוטה מפירש"י, החת"ס היה מזהיר לתלמידיו ללמוד רמב"ן עם רש"י בכל שבוע, אף שהרמב"ן חולק הרבה פעמים על רש"י ומפרש כפשוטו באופן שונה מרז"ל, וכמבואר בהקדמת אוהחה"ק (ובעוד ג' מקומות בפי' עה"ת) דמותר לעשות כן, כל שאינו מנגד לרז"ל דהיינו לפרש היפוך ההלכה, (ואגב, עוז והדר הוציאו לאור חומש עם פי' אוהחה"ק והשמיטו לגמרי את הרש"י ולא נשמע שום מחאה נגדם, וגם במקרא מפורש שלהם יש הרבה דברים בניגוד לפירש"י וגם דברים בדויים מעצמם), והמערערים העלימו עין לגמרי ממה שכתבו הפשוטו של מקרא להדיא ורוצים להעליל ממש ההיפוך דאדרבה כונתם היה לשלול את פירש"י ולהעדיף פירושים אחרים של ראשונים בכונות זדונית של אפיקורוסות וכו' וכו'.

עיקר הדגוש הוא פירוש רש"י ועל זה עשו ביאור יפה

י) וכל הרואה בפנים החומש מבין מיד שכל טענת המערערים אינו אלא עלילה שפלה דאדרבה עיקר הדגוש עשו על פירש"י שהרי לא עשו פירוש מבואר רק על רש"י, ואילו דברי הראשונים הביאו רק בצידו, להורות כי זהו רק דבר נוסף מלבד פירש"י העיקרי, ורק למי שכבר שבעה נפשו מדברי רש"י וחז"ל יוכל לראות גם בשאר הראשונים, ולכן סימנו את הרש"י כפשוטו בב' קוים מצידו להדגיש שזהו פי' העיקרי, אבל לא כתבו פירוש וביאור על דברי הראשונים כיון שאינו פירוש העיקרי, ומי שירצה להבין יעיין בפנים בדבריהם הקדושים, אבל השוטה שעשה החוברת 'ויבנו במקרא' הבין ממש ההיפוך מזה, לפי שכך רצה להבין, כדי להשמיץ ולבזות ולהוציא שם רע ולהפיץ לשון הרע ושקר ודברי חירוף וגידוף בכל העולם כולו, ולא נמנע אפילו מלבזות דברי הראשונים כמלאכים ולהשליך דבריהם ארצה שח"ו להעתיק דבריהם וח"ו ללמוד אותם. יא) ודעת לנבון נקל ופשיטא הוא דאף על דברים שיש פירושים שונים מהראשונים, אבל עם ילדים בחדר אין לומדים רק פי' רש"י, ושום א' לא הסתפק בזה (וכמבואר בחת"ס תו"מ בשלח), ורק בעלי ויבנו במקרא חידשו חידוש גדול מרוע לבם ובלי שום יסוד וראיה, דכונת מחברי הפשוטו של מקרא היה להחליף הלימוד של רש"י עם לימוד הראשונים וזה היה כל מטרתם, וע"ז טרחו לכתוב פירוש גדול כזה, והלב יודע כי אין זה אלא שקר ולשה"ר והוצאת ש"ר, ולמה יעלה על דעתם כן, וכי הפשוטו של מקרא הוא הראשון לעשות ליקוט כזה הלא כבר יצאו לאור עשרות ספרים באופן כזה, ולדוגמא הספר שערי אהרן הנפוץ בכל מקום בלי פיקפוק ועירעור שגם הוא מביא הרבה ראשונים הנוטים מדרכו של רש"י בהרבה מקומות, וכן האוהחה"ק ההעמק דבר והמלבי"ם ועוד הרבה, שחידשו פירושים במקרא משלהם מה שלא שיערו הראשונים דהרשות נתונה לכל בר ישראל על זה וכמ"ש האוהחה"ק בהקדמתו, ולא עלה על דעת שום א' לערער עליהם, ומי שאומר ע"ז שהוא אפיקורוסות הוא בעצמו אפיקורוס שהלא חז"ל גידרו היטב מהו אפיקורוסות והוא עושה גדרים חדשים.

יב) ומחברי פשוטו כמקרא רצו להציע פירושי הראשונים בלשון קלה שוה לכל נפש שיבינו גם אותן שאין להם פנאי להעמיק, לכן לא העתיקו לשון הראשונים כהוייתן רק הענין ובלשון היותר מדובר בינינו, וכשיש ב' פירושים שאין סותרים ושניהם אמת, שילבו שתיהן יחד, וככה עשו

הרבה מחברים בכל הדורות, ומחמת ריבוי המלאכה שעליהם לפעמים חסר המראה מקום המדויק, וזהו בכלל שגיאות מי יבין ומצוי הרבה במחברים שבמהדורא שלאחריו מתקנים את מה שחסרו.

בנין בלי יסוד וגג בלא מחיצות

(יג) והקנאים בחוברת הבזויה 'ויבינו במקרא' הקימו רעש גדול נגד הפשוטו של מקרא, ובנו בנין בלי יסוד וגג בלי מחיצות שהפשוטו של מקרא כונתו לעקור דברי רז"ל, וזה אינו אמת כי הוא מלא וגדוש מדרז"ל, ואילו היו מסתפקים בסתם ביקורת אפילו בלשון חריף מאד הייתי שותק, אבל כיון שהוליכו שולל את הרבנים יראי ה' להכעיסם כי מדובר כאן מאפיקורסות נורא שירד לעולם כמו בימי רמ"ד מייסד ההשכלה, וכולם קפצו מעורם להוציא איסורים וחרמים, אבל הרואה הטענות שהציעו נגד חומש זה רואה מיד כי כולו מופרך והבל הבלים אין בה שום ממש, ודברים הפורחים באויר, והם זוחלים על קיר ישר ומביטים על כל תיבה בזוכית המגדלת פי אלף למצוא בו אפיקורסות מה שלא היה ולא נברא, וזהו חורבן גודל ונורא, כי הדור הצעיר אינם טפשים וכשרואים על מה נרעשו הרבנים וכתבו קול קורא שלא נשמע כמוהו מימי שבתי צבי ימ"ש, נעשו כל הרבנים בעיניהם ללעג ולקלס, ושוב לא ישמעו אליהם גם בדברים שבאמת צריכים לעורר על זה, כי כל הסמכות שסמכו עליהם עד עתה נתמעט ונודלזל, לכן באתי בדברים הללו להראות שכל הרעש אינו אלא נפח גדול, ובנין בלי יסוד, וכל דברי החומש פשוטו של מקרא בקודש יסודו כי מעתיק דברי הראשונים, ומה שהם טוענים כי אסור להעתיק דברי הראשונים כדי שלא ליתן להם חשיבות נגד רש"י הרי טענה זו יש גם על עשרות ספרים אחרים שזה הרבה שנים עשו כדבר הזה, והרבה מהם הדפיסו פירושים יחד עם המקרא, ולמה לא כתבו על כל אותן המלקטים שהם אפיקורסים ואסור להחזיק את ספריהם, וגם בדברי יואל ממרן הק' מיסאטמאר מעתיק פירושים של ראשונים אחרונים שנמו מפירש"י ומבאר דבריהם, ולא עלה על הדעת לטעון על כל המלקטים דמדמביאין רק פשט זה סימן שמבטלים כל הפשטים האחרים, וכן הם מתמטפים לעשות עסק גדול משם החיבור 'פשוטו של מקרא' וטוענים שבה מורים שרק זהו פשוטו ורש"י אינו כפשוטו, ואיני יודע הטענה הלא באמת רש"י עצמו בהרבה מקומות מפרש עפ"י דרז"ל שכל דבריהם אמת ויציב ומ"מ כותב כמה פעמים שצריך מקודם לפרש פשוטו של מקרא וגם הדרש תדרש ושניהם אמת.

וכל מי שלקח לו המשימה לפרש המקרא ברציפות בהכרח מביא הפשוטו ג"כ, כי רוב פעמים המדרשו אינו מתאים בפשטות עם מה שלפניו ולאחריו, וא"א לפרש הפסוק ברציפות ובהמשך רק לפי הפשט, ואינן סותרין זה לזה כי שניהם אמת.

לחזור ולהביא למה?

(יד) ומה שטוענים שהיה לו לחזור ולהביא דברי רש"י גם בפשוטו של מקרא אף שכבר ביאור דבריו ברש"י כפשוטו, אינו אמת, כי מאן יימר שצריך לחזור ולהביאו אחר שכבר טרחו ופירשו היטב, והוא נדפס ג"כ באותו חומש עצמו דף על דף, ועוד אף אם נניח שהיה לו לעשות כן וכי נעשה אפיקורוס בזה אם לא עשה כן, והרי גם הרשב"ם וספורנו ורמב"ן וא"ע רוב פעמים לא הביאו המדרשו רק הפשט ולא הביאו את הדרש אפילו מצידו כאשר עשו בפשוטו של מקרא וכן מה שכתבו רבני לייקוואוד בקול קורא שהם מתעלמים מדברי רז"ל לגמרי אינו אמת כי מרבים להביא מרז"ל, וגם מ"ש שבכל מקום משמיטין עוה"ב ותח"מ ושכר ועונש וכל דבר רוחני וכיו"ב גם זה אינו אמת, כי מובא כל ענינים הללו הרבה מאד בדבריהם רבו מספור וכל א' יכול להזכיר בזה בעצמו אפילו במבט חטוף בלבד, אך הני אינשי משקרי אפילו במידי דעבידי דאגלווי.

(טו) והן ידוע היטב לכל מאמין שהמעשיות על האבות הקדושים המסופר בתורה הקדושה במקום שנראה כענין גשמי (כמו ויאבה יעקב את רחל, הבה אבואה אל אשתי וכו') אינו כפשוטו רק טמון בזה ענינים רוחניים וקדושים כמבואר בכל המפרשים ומדרשים (וכמ"ש במשנת אהרן ח"ג ע' קסט), ומ"מ אין זה מונע אותנו מלעבור הסדרה עם התרגום אף במקום שמפרש כפשוטו, כי צריך לידע פ"י המלות לפני הדרש ואח"כ לפרש ע"ז הדרש וזהו פשוט ומובן לכל, וכיו"ב עשה בחומש בית יהודה ובצאינה וראינה שהיה נחלת ההמון בכל הדורות ושום א' לא פקפק על זה, ואדרבה המג"א אומר שהנשים וע"ה יקראו בצאינה וראינה.

אין מקרא יוצא מידי פשוטו

(טז) ומבואר בגמ' (שבת סג.) אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ורש"י (שמות ו, ט) כתב כלל גדול וז"ל לכך אני אומר יתישב המקרא על פשוטו כו' והדרשה תדרש כו' וכ"כ רש"י בהקדמתו לשיר השירים, וכן כתב הרשב"ם בשמו בר"פ וישב ע"י"ש, ובפ' משפטים (שמות כג, ב) כ' רש"י דאף לפי רז"ל והתרגום נלמד הלכה מיוחדת מהפסוק אבל אני אומר לישבו על אפניו כפשוטו הרי דאף במה שנוגע נגד ההלכה ס"ל לרש"י דמותר

ליישוב כפשוטו בתנאי שיודעין שההלכה הוא האמת, ואינו סותר לפשוטו שגם הפשוטו אמת, (ועי' ויקרא יג, שהרמב"ן כ' על רש"י שהוא נגד ההלכה, ועי' לשון רש"י בראשית ג, ח ובעוד כמה מקומות כעי"ז, וכ"כ האור החיים בהקדמתו ובעוד ב' מקומות דמותו לפרש פשוטו של מקרא כמו שעשה הוא כל שאינו חולק על חז"ל) וכן עשו בכל הדורות כשלמדו החומש פירשו פירוש המלות כפשוטו ואח"כ למדו הרש"י, ומובן מעצמו דאין לפרש הפסוק באופן שהוא היפוך מדרז"ל מ"מ יש לו גם פירוש כפשוטו של מקרא מלבד הדרש, ועי"ז יצאו כמה חומשים בזמנינו לפרש פירוש הפשוט בנוסף לפירוש חז"ל, (העמק דבר, מלב"ם, שערי אהרן, מקרא מפורש, שימה בפיחם, סיעתא דשמיא, פשוטו של מקרא ועוד הרבה), ולא יצאו במלחמה על שום ספר מריבוי הספרים בענין זה רק על חומש זה ומורגש בחוש לכל למי שאינו רוצה לרמות עצמו שהעומד מאחורי כל העסק הם בעלי מסחר... שראו שזה החומש נמכר יותר טוב מהוצאה שלהם ולכן הקימו רעש גדול והתחילו לצווח אפיקורסים עליך ישראל, אבל המעיין במאמר זה יראה מיד כי לא היו דברים מעולם לא דובים ולא יער, ולא ברעש ה', וגם הויכוחו במקרא כתב בפ"ג דבדאי צריך לבאר פשוטו של מקרא מלבד הדרש ומלבד רש"י וכמ"ש הרשב"ם ר"פ וישב, אלא שזהו רק בתנאי אם יודעים דדרז"ל הוא עיקר פירוש הכתוב, אך בעלי פשוטו של מקרא אין מחזיקים כן, לכן החומש שלהם אסור, ולפי"ז כל כולו שקר הוא כי הרבה אנשים ובכללם הביד"צ מעידים דמחברי פשוטו של מקרא הם אנשים חשובים יראים ושלמים.

(יז) הרי לפניך דהמציאות של הקונטרס ויבנו במקרא אינו אלא קיבוץ גדול של דברים ריקים מלאים קש ותבן, וכמוץ תדפנו רוח, טענות ותואנות פורחות באויר ועושה נפח גדול מאין ליש, ונכתב בלשון קנאי ונלהב, כדי להלהיב הלבבות של יראי ה' בקנאות מדומה ומרומה. ומאחר שמטבע בני אדם ואפילו רבנים כשרואין דברים מרעישים נדפס שחור ע"ג לכן מתפעלים מזה ומאמינים לכל דבריו ובפרט כשמכריזים ואומרים אפיקורסים עליך ישראל וכל האמונה הוא בסכנה, מי לא יפחד לנפשו ומי לא יתרגש, לכן ראוי להבהיר ולגלות שבחנם עשו רעש, והכניסו פחדים מדומים בכלל ישראל, ועי"ז מתאים הפסוק 'תעיתי כשה אובד בקש' וכמאמר א' מהצדיקים שהמליץ על תיבת בקש בפתח תחת הק' והמשיל למעשה שהיה מגיפה בין החיות וגזר הארי שיבאו כל החיות להתוודות לפניו כדי לידע בשל מי הגיע הרעה הזאת, והגיע הדוב והתודה שפעם א' אכל ב' ילדים מחמת שהיה רעב ואמר לו הרי בשביל זה אתה דוב ולכן נבראת ואין עליך אשם ולא בעבורך בא המגיפה, וכן היה עם הזאב והנמר וכו', עד שהגיע השה הקטן כולו רועד, שפעם היה יום חורף קר ולא נתן לו בעה"ב כל היום לאכול, ולקח בעצמו קצת קש ממה שהיה תחוב במנעל הבעה"ב בלילה כשהלך לישון כדי להחזיק המנעל בדפוסו, אז קפץ הארי ואמר אהא עכשיו נודע בשל מי יצא הרעה הזו, וטרפו ואכלו, כי כן היה בכמה גדולים שהיה עליהם מריבות ורדיפות וחשדו אותם במינות ולהד"ם, וכשהגיע לאפיקורסים האמיתיים ועשו רעש כבר לא האמינו וכאותו רועה שצווח שהדוב בא על הצאן ובאו להציל וראו שרימו אותו ושוב כשבא הזאב וצווח לא האמינו ואכל את כל הצאן, וככה ממש הוא המצב עכשיו, יש היום כל מיני השחתה בעניני קדושה ואפיקורסות ועיוות דרך הלימוד בשיבות שבשביל זה נשלחים אלפי בחורים לשיבות חלשות ומתקלקלים, וחולשה גדולה בעבודת התפלה, והדור הצעיר הולך לטמיון, עד שהיה צריכים הרבנים להיות עסוק בזה כל היום, ולמעשה אין עושים כלום בזה רק מתטפלים בשטותים כאלו.

דברתי עם כמה רבנים שחתמו לאיסור, והוא בושה גדולה מה ששמעתי מהם בפירוש בפה מלא, שכל א' סמך על רבנים האחרים ולא חקר ודרש בעצמו את הענין ורוב מהם מעולם לא ראו את החומש, וכי זהו הדרך לאסור איסור ולהחרים חרמים בלי חקירה ודרישה כראוי, ובקשתי מהם שיעניו בקונטרס הזה ולא רצו כי אין להם פנאי לזה, וממילא אינו מעלה ולא מוריד כי הם סומכים על רבנים האחרים כסומא בארובה, ואילו אותם רבנים האחרים סומכים על רבנים הנסמכים, ובכל אופן הוא סמיכה שאין בה עמידה. (השבתי גם על טענות הגר"מ פיליף מה שכתב בהסכמתו על הויכוחו במקרא ובהערות שם, איני יודע אם ההערות הוא ממנו או מהמו"ל, גם השבתי כאן על העירעורים של הר"ר חיים צבי דויטש בן הגרב"ש, הנקרא להלן 'רחצ"ד')

ספר בראשית

[בראשית א,א] **בראשית ברא אלקים** רש"י כתב בתחלת לא בראשונה, אבל אונקלוס תרגם בקדמיון, והרמב"ן ורבינו בחיי ורד"ק (הובאו בשערי אהרן) פירשו כפשוטו דבתחלה ברא רק שמים וארץ בלי שיהיו תולדותיהם ניכרים בהם כי היו רק בכח ולא יצאו לפועל רק כל א' ביומו, ובפשוטו

של מקרא הביא ג'כ פשט זה בנוסף למה שכבר העתיק ופירש דברי רש"י ואין בזה שום חסרון (דלא כעירעור הגר"מ פיליף), ובשערי אהרן הביא עוד מאוהחה"ק וגר"א עוד פירושים בתיבת בראשית שנוטין מפירש"י.

[בראשית א,ב] ורוח אלקים מרחפת בתרגום פי' כפשוטו שהוא הרוח המנשבת, וכ"ה דעת רז"ל (חגיגה יב). שהביאו מכאן ראייה דהרוח נברא ביום ראשון, וברש"י פי' דכסא הכבוד עומד באויר, ובפשוטו של מקרא הביא ב' הפירושים, וצווחו עליו ביתד נאמן (באנגלית) למה הביא פי' הראשון, וכי אסור להביא פי' התרגום והגמרא, גם טענו על מה שכתבו 'רומז' לכסא הכבוד ופירשו דכונתו לומר דאינו כסא הכבוד ממש, וא"כ מכחיש דברי רש"י, וטעו בדבריו ולא הבינו מה שכל תינוק קטן מבין דכונת הפשוטו של מקרא אינו אלא שתיבות רוח אלקים מרמז על כסא הכבוד, והטעם שכסא הכבוד נקרא רוח אלקים לפי ששם השראת השכינה וכבוד מלכותו, ואיזה עולה ואפיקורסות מצאו הטפשים הללו בזה. וכמו כן המלבי"ם (בפסוק ז) כותב שהרמב"ם ועמו צבא רב (הרבה מפרשים) כתבו דרוח אלקים היינו יסוד האויר, והאברבנאל חולק עליו, והמלבי"ם יישב קושיותיו על הרמב"ם וחולק גם על האברבנאל ומ"מ חולק גם על הרמב"ם ויש לו פירוש משלו, וטען רחצ"ד היתכן שהפשוטו של מקרא מפרש כהרמב"ם, ואינו מובן וכי מחמת קושיות נדחה דברי הרמב"ם והצבא רב שעמו עד כדי כך שאסור לפרש כמותו אתמהא.

[בראשית א,ד] וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך פירש"י שלא נכון שישמשו אור וחשך בערבוביא, ולכן הבדיל ביניהם, ועדיין קשה אם ראה אלקים את האור כי טוב א"כ יהיה כל העת אור ולא חשך כלל, וכמו שיהיה לעת"ל (ישעיה לכו), לכן פירשו בפשוטו של מקרא (ומקור דבריהם בחומש הגרש"ר הירש הוצ' פלדהיים ע' יא) דאף שראה את האור כי טוב ראה צורך גם שיהיה חשך בעולם לכן לא ביטל את החשך רק הבדילם, והוא פי' נכון ואמיתי ואינו סותר לפירש"י שכבר פירשוהו וביארוהו, רק הוסיפו דבר נכון ואמיתי, ומהו האשם הגדול שהאשימם רחצ"ד ע"ז.

[בראשית א,ז] את הרקיע בפשוטו של מקרא כתבו כרמב"ם ועמו צבא רב דנעשה מיסוד המים והאברבנאל והמלבי"ם חולקים עליו, ומ"מ אין הרמב"ם נדחה בשביל קושיות, ולכן תמוה מה שתמה רחצ"ד על הפשוטו של מקרא שפירשו רקיע כרמב"ם דהיינו יסוד המים, (וכמו שכתבתי בפסוק ב).

[בראשית א,יא] עץ פרי ברש"י כפשוטו פירשו דברי רש"י שטעם העץ יהיה כטעם הפרי, ובצידו (בפשוטו של מקרא) הוסיפו כפשוטו הקרא כפי שמפרש הרמב"ם שיהיה עץ מצמיח פרי, וע"ז מרעיש הגר"מ פיליף וצ"ב וכי אסור להביא דברי רמב"ם בנוסף לפירש"י. (ובפרט שפשוט הדבר שגם רש"י מודה שהעץ מצמיח פרי, אלא שמוסיף הדרש שטעם העץ דומה לפרי שהוא מצמיח, שאם אינו מצמיח פרי לאיזה טעם יהיה דומה העץ).

וכמו כן מבואר ברד"ק דקאי על אילני סרק, וכע"ז מבואר ברמב"ם באופן אחר דקאי על אילני סרק, ואף שכתב דחז"ל דרשו דלפני הקללה לא היה אילני סרק בלי פירות, מ"מ לא נמנע הרמב"ם לפרש גם לפי פשוטו של מקרא, וכן מבואר בתולדות יצחק בפסוק זה, הביאו בשערי אהרן, וא"כ למה אין הזכות לפשוטו של מקרא להביא דברי הראשונים, ומה שלא הביאו דרז"ל הלא גם רש"י לא הביאו, ופירושם אינו ליקוט ממדרשים רק ממפרשי הפשט, וכי זה אומר שאין מאמינים במדרשים ח"ו, ולמה מתאמץ רחצ"ד להאשימם ולחשדם.

[בראשית א,יד] והיו לאותות פירש"י לסימן רע כשהמאורות לוקים, וכן פירשו ברש"י כפשוטו, ובצידו (בפשוטו של מקרא) הוסיפו פי' אבן עזרא דאותות היינו רגעים ומועדים היינו שעות עיי"ש, והגר"מ פיליף (וגם רחצ"ד) רוצה לידחק דאף שהביאוהו רק בצידו אבל הכונה היה לעקור פירש"י ולקבוע פי' האחר, ולא כתב שום הוכחה לזה, ואני אומר ממש להיפוך, דממה שכתבו ביאור על רש"י ולא על האבן עזרא מבואר שאדרבה פירש"י הוא העיקרי, ואבן העזרא הוא רק פי' נוסף, ושניהם אמת כי אינו סתירה זה לזה, כמבואר בש"ס דאין מקרא יוצא מידי פשוטו.

[בראשית א,טו] והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ, כתב המזרחי דהך והיו למאורות לא קאי על מ"ש לפני זה 'לאותות ולמועדים' דהרי זה אינו תפקידם של המאורות לשמש לזה, כי הוא ענין מתחייב מאליו מהמאורות, אבל שימוש המאורות אינו אלא להבדיל בין יום ולילה, ולהאיר, והרמב"ן מוסיף דמתחלה היה מעל לרקיע ואח"כ ירדה ברקיע עצמה וזה היה כדי להאיר על הארץ, כי לשאר השימושים היה די אפילו אינו מאיר על הארץ, וזה הוא כונת הפשוטו של מקרא במ"ש עוד זאת ישמשו המאורות לעיקר מטרתם להאיר על הארץ היינו מ"ש בפסוק זה שירדו ברקיע ממש ולא ישאר ממעל לו, עיקר המטרה בזה היה להאיר על הארץ כמבואר ברמב"ן ומזרחי. ופשוט לכל בר דעת שלכן נקראים מאורות, על שם ההארה.

[בראשית א,כו] נעשה אדם בשער אהרן מביא בשם הפסיקתא זוטרתא והבכור שור דאמר לשון רבים כמ"ש ('הושע כד) אלקים קדושים, כי שם אלקים נזכר כמה פעמים בלשון רבים כמזכר ברש"י עה"פ כי נגלו אליו אלקים, (עוד כתב שם טעם אחר כי האדם מושל על הכל, לכן נזכר בלשון ריבוי) גם הפשוטו של מקרא פי' כן ויצאו עליו בחרון אף גדול בויבנו במקרא (פי"א דוגמא ב) ואינו מובן הלא מביא הפירוש של רש"י ברש"י כפשוטו ורק בצידו מוסיף עליו עוד פירוש שאר הראשונים, וכן נכון לעשות העיקר מפירש"י ומן הצד להביא פירוש האחר.

[שם] בצלמנו כדמותנו רש"י פי' בדפוס שלנו, וביאור הדברים בשערי אהרן (בתמצית פירושי הפסוק ע' רלג אות א) בשם מהרי"ל דסקין דקאי על צורתו החיצונית שהקב"ה עשה דפוס כמו אדם והניח בו את האדמה, ואח"כ נפח בו נשמת חיים, וכ"פ המלבי"ם דבצלמינו קאי על הגוף, (וכן פירשו איזה ראשונים, ורבינו בחיי חולק דלא קאי על צורתו החיצונית עיי"ש), ומבואר בגמ' (חגיגה טז.) דבג' דברים אדם דומה למלאכי השרת שיש לו קומה זקופה, ועוד מובא בספרים דקאי על הבחירה שיש לאדם יותר מלבהמה שזה נכלל ג"כ בצלמנו שלכן רודה בכל הברואים כמו שמסיק וירדו בדגת הים, וזהו מה שכתבו בפשוטו של מקרא 'דוגמא של אלקות', ומבואר היטב בתולדות אדם לשלה"ק (ובעוד כמה מקומות בספרו ובשאר ספרי הקדמונים) היאך כל צורתו החיצונית של האדם בכל אבר ובכל פרט הם דוגמא דלעילא מורה ומרמז על ענינים גבוהים באלקות, וכן מבואר בחזקוני שעשאו כאדון ושליט, וכן ביאר היטב הגר"ר (הוצ' פלדהיים ע' לב ד"ה בצלמנו ובע' לד פסוק כז) דמ"ש בצלמינו הכונה על צורתו החיצונית (ולחנם הרעיש עליו שלום יצחק באלאכארסקי בויבנו במקרא פי"א דוגמא ג, מחמת בערותו שלא הבין הדברים לאשורן).

[בה,] וכל שיח השדה אחר שפירשו פירש"י ברש"י כפשוטו הביאו בפשוטו של מקרא גם פי' הרמב"ן שכבר יצא האילן עם הפירות ביום ג', אלא שלא הוסיפה לצמוח עוד פירות עד יום ו', ורצ"ד יש לו טענות על שהביאו פי' רמב"ן (וגם דחק עצמו למצוא איזה שינוי בין לשונם ובין לשון הרמב"ן וטעה בזה), ואינו מובן הלא בכל הדורות למדו גם רמב"ן מלבד פירש"י, ומי הגיד לו שכונתם להעדיף את הרמב"ן על הרש"י.

[בראשית ב,ח] אעשה לו עזר כנגדו אחר שביארו ברש"י כפשוטו דרש חז"ל לא זכה כנגדו הביאו פי' רוב מפרשי הפשט (רמב"ן רד"ק רב"ח ספורנו אור החיים כלי יקר מלבי"ם ועוד) שפירשו במקביל בשוה לו בצורת אדם, וכי לא זהו הדרך הרצוי להציע לנו את מפרשי הפשט ראשונים כמלאכים, אחר שכבר ביארו הדרש ברש"י כפשוטו, וגם בשערי אהרן הביאום, ולמה רגשו המערערים ויהגו ריק הלוחמים נגד התורה הקדושה המסורה לנו מרבותינו הראשונים.

[בבא,] תרדמה על האדם יש ב' טעמים על התרדמה, הדר"ק מפרש שלא ירגיש הכאב, ואח"כ מביא דרז"ל המובא ברש"י שלא תתבזה בעיניו, וכן העתיקו בשערי אהרן, ורצ"ד מתאונן על הפשוטו של מקרא שהעתיק פי' הדר"ק לפני פי' רש"י, ולמה אינו מתאונן על הדר"ק ועל שערי אהרן, ובכלל יש תמיה על תמיהתו, הלא אין כאן כלל 'פשוטו של מקרא', רק ב' 'טעמים' על מעשה שהיה, ואין טעם א' יותר אמת מחבירו כי שניהם אמת, ומדיכתי תיתי יעלה על דעתו של רצ"ד דכשכותבין ב' טעמים על דבר הכונה הוא דטעם הראשון הוא העיקר, הלא אדרבה אחרון אחרון חביב, אלא שכשרוצין להשיג אין חושבין מה שכותבין, רק כותבין על העצים ועל האבנים גם בדברים שאין בהם ממש ופורחין באויר.

[בראשית ב,ה] ויהיו שניהם ערומים פירש"י לפי שלא היו יודעים דרך צניעות להבחין בין טוב לרע, כיון שלא ניתן בו יצה"ר עד אכלו מן העץ ונכנס בו יצה"ר וידע מה בין טוב לרע, וביאר בגור אריה (להלן ג,ז), דקודם אכלו מעה"ד לא היה לו השגה רק בדברים שהם טובים כמו השגת הבורא ית', אבל להשיג דברים רעים כגון שהיו ערומים מן המצוה זה לא היה יודע מתחלה, וכמ"ש במדרש דעץ הדעת מוסיף דעת, וכן להשיג שיש בושת בעומד ערום זה ג"כ ידע כשאכל מעץ הדעת, וכמ"ש רש"י מי הגיד שלך שיש בושת בעומד ערום, (וחולק על המזרחי דהכונה על מה שידעו שעומדים מן המצוה עיי"ש), וזהו המקור למ"ש בפשוטו של מקרא 'שעדיין לא קנו את הדעת השלימה והנעלה להתבייש מעצמם בלבד אף שאין אדם אחר רואה אותם', כי אף אחר שידעו שאין לעמוד כן לפני הקב"ה לא ידעו שגם מפני עצמם צריכים להתבייש לכן לא חגרו עצמם רק בדברם עם הקב"ה עיי"ש בגו"א, ולחנם התנפלו עליו בויבינו במקרא (פ"י דוגמא ג).

[בראשית ג,ה] והייתם כאלקים כי בשערי אהרן דהכונה כאלקים 'ממש' וכפירש"י יוצרי עולמות, ולאפוקי מהתרגום (כרברביא) ומפסיקתא זוטרתי ושאר ראשונים שפירשו 'כמלאכים', וכן במקרא מלא כתב 'ממש' ועמי הארצים הללו ברצותם להשמיצו בכל האפשרויות, כתבו על זה שהוא אפיקורסות (של הנחש), ואינו מובן הרי בכאן הוא הולך עם שיטת רש"י, ולמה גם בזה משמיצים אותו, ובשאר מקומות משמיצים אותו בשביל שמביא שאר ראשונים, וכאן בשביל שמביא רש"י, הרי לך כמה הפכפכנים הם.

[בראשית ג,ז] ותפקחנה עיני שניהם פירש"י שנפתחו עיני שכלם אבל לא קאי על הראייה הגשמית, ובשערי אהרן מביא מכמה מפורשים שהשכליות הוא דמאחר שנכשלו בחטא ונתעבה בהם הגשמיות התבוננו שגנאי הוא להיות ערום, וכן כ' באוהחה"ק שהתחילו לראות ולהבין היאך צריך ליוזר מן העבירה, וכ"כ בפשוטו של מקרא שהבינו שגנאי הוא להיות ערום, (אלא שמחמת אהבת הקיצור חיסרו ולא פירשו בביאור שגנאי הזה נולד רק לאחר החטא, והיה להם לפרש יותר, מ"מ לא בזדון ובמעל עשו כן, ושגיאות מי יבין ולעולם יש מקום לתקן).

[בראשית ג,ח] קול ה' אלקים מתהלך בתוך הגן פירשו בפשוטו של מקרא שכביכול הקב"ה היה מטייל בג"ע והיו שומעים קול הפסיעות, וטוענים המערערים שכונתם לגשם את השי"ת, ואף שכתבו כביכול ושנכתב בדרך משל (אבל לדעת המערערים כונתם היה שלא לכתוב כביכול אלא שבטעות נכתב שם כביכול, ואף שכתבו שנכתב דרך משל המערערים קוראים בו שנכתב בדרך נמשל), ופלא שלא ראו שהתרגום יונתן כ' שהיה מטייל, וכמה מפרשים פירשו דתיבת מתהלך שייך לומר על קול, אבל הגור אריה כ' דלא קאי על הקול רק על הקב"ה ששמעוהו הולך, והיינו ששמעו קול פסיעותיו כביכול עיי"ש, ובמדרש רבה מפרש על תיבת מתהלך שהיה מקפץ והולך ולכן לא אמר הולך, הרי דגם המדרש מפרש מלשון פסיעות, (ומצינו במק"א לשון כזה פסיעותיו של הקב"ה, ועי' בפייט קול מבשר, ודיברה תורה בלשון בנ"א לשבר את האוזן כמו שכ' על הקב"ה מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, יד ה' אוזן ה' וכו' וכן בשיר השירים).

[שם] לרוח היום כ' ברש"י ובתרגום שזה היה לפנות ערב, והרד"ק מוסיף שאז נצטנן רוח היום ונושבת, ובפשוטו של מקרא הביאו לצידו של רש"י זה הרד"ק, וביבינו במקרא (פ"א דוגמא א) הרעישו מאד על זה כאילו הרד"ק הוא אפיקורוס ואסור להביאו ח"ו.

[בראשית ג,יח] וקוץ ודרדר כו' בשערי אהרן מביא שבדפוס ראשון של רש"י מבואר הגירסא הנכונה, שמלבד מה שיצמח קטנית וירקות שזרע יצמחו עמהם גם קוץ ודרדר, ועפ"ז כתבו בפשוטו של מקרא שזה הוא הקללה שיצמחו מעורב ויהיה לו טירחא גדולה לבררם, ורחצ"ד בוכה למה הם מביאים גירסא האמיתי שבכת"י, ואינו מובן וכי מה חסרון יש בזה.

[בראשית ד,בג] כי איש הרגתי לפצעי מביא בפשוטו של מקרא פי' רמב"ן בנוסף למה שכבר ביארו פירש"י ברש"י כפשוטו ואינו רואה מה חסרון מצא בזה רחצ"ד.

[בראשית וטו] **צהר תעשה לתיבה** פי' בפשוטו של מקרא שהוא דבר המאיר מלשון צהרים וציין לרד"ק וחזקוני, עוד מביא מה דמבואר ברד"ק וחזקוני שהחלון לא היה מאיר רק כשפתחו אותו אחר הגשם (ומסביר הפשוטו של מקרא לפי שהיה עשוי מעץ לא מזכוכית) ושוב כ' מ"ש הרד"ק דפשיטא שהיה נח מכין שמן לנרות (ומסבירים כי לא היה האבן טובה או החלון יכול להאיר בכל העליות ובכל החדרים), וכ"כ החזקוני דצהר הוא מלשון יצהר שמן שהיו מדליקים בו נרות, וא"א שהחלון היה מאיר שהרי לא שמשו בו המזלות, וטוענים המערערים (ויבינו במקרא פ"י דוגמא א) שהרד"ק לא כ' כן על החלון רק על האבן טובה, אבל לפירוש חלון לא היה צריך נר, ואיני יודע מניין להם דבר זה כי בפשטות משמע דקאי על שניהם, והרי החזקוני בודאי סבור כן, ואם א' מבין כן וכי נעשה בזה אפיקורוס, אין זה אלא רוע לב, (ובפשוטו של מקרא כ' די"ל האבן עצמו לא היה מאירה רק בצירוף הברקת האור הנרות נגדם, כמראה מלוטש, ובוה מיושב קושית הרד"ק על פ"י זה שהיה אבן טובה מלשון 'תעשה' שבפסוק, ועצם הדבר אינו מחודש כ"כ כיון שהרד"ק הוא שכ' שהיו גם נרות, ולכן אינו מובן מה שהם כ"כ ברוגז על זה הפשט, ובבן יהוידע מגילה יב. כ"כ לגבי אבן מאירה שבסעודת אחשורוש).

[בראשית טז] **בעני ענן התרגום ושאר ראשונים פירשו ענן כפשוטו והביאם בפשוטו של מקרא** וטענו עליו דרש"י כתב כשארצה להביא חושך ואבדן לעולם ויש שפירשו שמוציא בזה תיבת ענן מפשוטו ומפרשו מלשון חושך, אבל הרבה מפרשים הבינו דרש"י אינו מוציא תיבת ענן מפשוטו רק שמבאר מתי יהיה זה הענן המוציא קשת, כשארצה להביא חושך ואבדון לעולם, כן מבואר בכל המפרשים שטרחו להבין מה שונה קשת זה מקשת הטבעי ע"י יערות דבש ועוד הרבה, ומ"ש רש"י כשארצה להביא אבדן לעולם היינו שאז יהיה נראה זה המין קשת בענן, ולא רצה להוציא תיבת ענן מפשוטו, אף שיש שפירשו כן אבל ודאי שגם הפשוטו הוא אמת, כי המציאות הוא שהקשת נראה בענן.

[בראשית יאב] **ויהיה בנסעם מקדם בבראשית רבה** (לח, סוף אות א וכן באות ב) פי' שהיו נוסעים רק בצד המזרח ממקום א' למקום אחר, ולא שהלכו לצד אחר לגמרי ממזרח למערב, כן פי' העץ יוסף (סוף אות א) וכן פירשו בפשוטו של מקרא, ורחצ"ד טוען עליו למה לא פירש הפשוטו של מקרא כהאברבנאל דנסעו ממזרח למערב, ואינו מובן וכי אסור לפרש כדברי חז"ל, במקום שחולק עם האברבנאל, והרי כאן כבר אינו נוטה מפירש"י (שלא פי' כלום בזה), ואעפ"כ מחפש עלילות על הפשוטו של מקרא, כי הדחיפה שלו להעליל אינו יודע גבול.

[בראשית יב] **ויהיה כבוא אברם מצרימה אחרי שכבר ביארו ברש"י כפשוטו דרש חז"ל שהטמינה בתיבה לא היה צורך שיחזרו ויביאוה בפשוטו של מקרא, ואמר לי הרה"ג...** בשם בעל מאזני צדק שכאן היה להם לחזור ולהביאו כיון שזה מוכרח בפשוטו של מקרא מדלא אמר כבואם וכפירש"י, אבל זה אינו דגם דיוק זה בקרא הוא מחלק הדרש, כי לפי הפשט מצינו במקומות אין מספר שאינו מזכיר רק את הראש והחשוב שכולם נטפלים אליו, וכשם שאינו מזכיר את לוט אף שבודאי לא הניחו בתיבה, ככה לא מזכיר את שרה.

[בראשית יגז] **ויהי ריב בין רועי מו' הביאו מ"ש רש"י בתחלה שלא היה המרעה מספיק, אבל הטענה הוא למה לא הביא גם מה שפירש"י אח"כ שהריב היה עבור גזל, התירוץ הוא פשוט כי כבר ביארוהו ברש"י כפשוטו ולא הוצרכו לחזור ולכפול רק מה שנוגע לפירוש הרצף של המקרא, רק זה הביאו, וכן ההעמק דבר פי' בסתמא שהיה איזה מעשה שהביא למריבה ביניהם.**

[בראשית טז] **אנכי ה"א אשר הוצאתיך מאור כשדים ובפשוטו של מקרא מביא מה שארז"ל שניצל בנס ממה שהשליכו אותו בכבשן, וצעקו עליו המערערים השוטמים למה מביא זאת רק כאן ולא לעיל (יאבז) כשמוספר בתורה שיצא מאור כשדים כמו שמביאו רש"י שם, וזהו סימן שרוצה להכחיש מ"ש שם רש"י שהיה נס, ואינו מובן הלא כאן מציין למ"ש לעיל יאבז, כזו היינו למ"ש שם ברש"י בשם רז"ל הנס ההוא, הרי דאינו רוצה להכחיש הנס, ועוד אם היה רוצה להכחיש או למעט הנס למה מביאו כאן, (והראיתי מה שכתבתי כאן להגה"צ מ... שליט"א ואמר לי שעוד יעוררו עלי שכתבתי ה"א בר"ת ולא פרשתי ה' אלקיך שזהו סימן שרציתי להכחיש ח"ו).**

[בראשית טז, ג] ותקח שרי אשת אברם כו' הרמב"ן כ' ונתנה בחיקו ובפשוטו של מקרא כתב נתנה לו', וחיים ירוחם גיזבורג מלייקוואוד כתב על זה שסילף דברי הרמב"ן, ואמרתי לו בשלמא אם היה מעתיק לשון הרמב"ן וכתב 'לו' תחת 'חיקו' היה לך איזה טענה אבל הרי לא כתב רק הענין ולא העתיק התיבות כלל, אבל הוא לא רצה לשמוע מה שאני אומר רק טען שהוא חולק עם הרמב"ן וזהו אפיקורסות, ובכל השיחה עמו היה ניכר ובולט שהוא יש לו רק מטרה אחת לפסול החומש בעל כרחו ובכל מחיר, והוא היה כל מנהל הענין אצל רבני לייקוואוד שכולם בטחו בו וסמכו עליו כאשר אמרו לי בפירוש, ועלובה עיסה שנחתומה מעיד עליה.

[בראשית טז, ה] חמסי עליך רש"י מפרש ב' פשטים הא' שאין אתה מתפלל עלי, הב' שדברך אתה חומס ממני (שאינו מקנא לכבודה) והפשוטו של מקרא מביא רק זה הפירוש ולא פירוש הראשון, ואינו טענה כלל כמובן.

[בראשית יז, א] התהלך לפני והיה תמים בפשוטו של מקרא הביא דקאי על מילה ורחצ"ד י"ל טענה למה הביא מדרשו ולא פשוטו דר"ל שתהיה בשלימות, ואינו מובן בכל מקום י"ל טענות על שהביא פשוטו ולא מדרשו וכאן י"ל טענה על שהביא מדרשו, כמה הפכפכן הוא.

[בראשית יח, א] והוא ישב פתח האהל כחם היום רש"י כתב שישב שם כדי לראות אם יש עובר ושב, אבל לפי"ז צריך לפרש דמ"ש כחם היום הוא דבר בפ"ע שהקב"ה הוציא חמה מגרתיקה כדי שלא יהיה עובר ושב, וכמובן דאין זה פשוטו של מקרא, אף שהוא אמת ויציב כי כן קיבלו חז"ל, לכן הביא הפשוטו של מקרא פי' רמב"ן ופרקי דר"א שיצא לחוץ לשאוב אויר (בפירקי דר"א כתב להתקרה), וכן התרגום ורבינו בחיי מפרשים דכן הוא לפי פשוטו, והמערערים אוסרים להביא פירושיהם שמא יהיה איזה כופר שבשביל זה יחשוב שפי' רז"ל אינו אמיתי, ואטו ברשיעי עסקינן.

[בראשית יח, ט] איה שרה אשתך כתב רש"י ממארוז"ל להודיע שצנועה היתה, ובחומש פשוטו של מקרא פירשו רש"י זו היטב, ואח"כ בצידו הביאו בפשוטו של מקרא גם פי' האברבנאל, ובויבנו במקרא (פ"י דוגמא ב) מרעיש מאד היתכן שהביאו את האברבנאל, וזהו ממש בזיון על האברבנאל, וכי אסור להביא דבריו בנוסף מה שהביאו פירש"י, ומלבד זה לא הבינו המערערים את כונת האברבנאל, דבאמת לא משום זה לא יצאה רק משום דצנועה היתה, אלא דהמלאכים שאלו אם שלום לה או שמא יש לה איזה מכאוב שבשביל זה אינה יוצאה, והוא השיב דלא משום איזה חולי ומכאוב אינה יוצאה רק משום שצנועה היא ואין לה סיבה מספקת לצאת, וע"י זה רמז להם שאין לה בנים שאילו היו לה בנים היתה מוכרחת לצאת לעיתים אע"פ שצנועה היא.

[בראשית יט, כה] ויהפך את הערים האל כתבו בפשוטו של מקרא כעין רעידת האדמה שבתים ואילנות נופלים, והרי לא היה רעידת אדמה רק הפיכתה מלמעלה למטה, אינו קושיא כי גם המצודות (איוב כח, ט) וגם ההעמק דבר המשילוחו לרעידת אדמה וזאת רק כדי לשבר את האוזן מה שהאדם יכול לצייר בדעתו, וכמבואר כמה פעמים בפסוקים ומארוז"ל.

[בראשית כד, יז] וירץ העבד לקראתה כתבו ביד נאמן (באנגלית) שמשמימים בכונה הנס שעלו המים לקראתה לפי שאין מאמינים בנסים, וזהו שקר וכזב ולשון הרע שהרי כל הרואה יראה תיכף שפירשוהו היטב ברש"י כפשוטו, ואלמלי לא היו מאמינים בנסים לא היה להם לפרשו, וא"ת למה לא חזרו ופירשוהו בפשוטו של מקרא, אדרבה יאמרו נא השוטים הללו למה יחזרו ויפרשוהו, וכי צריכים לחזור ולהביא את כל הרשי"ס עוה"פ הלא אז יהיה החומש עבה כפלים, וילאה הקורא לקרות בו כל כך, (והמערערים טענו דכאן היה לו להביא המדרש אף שכבר פירשוהו ברש"י כיון שהוא מונח בפשוטו של תיבת ותעל, וזה טעות כי הדרש אינו מתיבת ותעל דזה ודאי קאי על רבקה, רק כמ"ש הרמב"ן מדלא כתיב 'ותשאב ותמלא', וגם זה לא מוכח כ"כ דגם בהגר נאמר לשון זה כמו כאן, רק שחז"ל קבלו כן ואינו כפשוטו רק מדרש ממש שזה כבר הביא ברש"י).

[בראשית כד, כג] ושני צמידים על ידיה הרמב"ן ורד"ק וחזקוני פירשו כפשוטו שנתן על ידיה אחר ששאלה בת מי את עיי"ש, והמערערים (ויבינו במקרא פ"י דוגמא ב) הקימו צווחה למה הפשוטו של מקרא הביאם הלא רש"י פי' שהיה לפני ששאל אותה, ואינו מובן למה אסור להביא דברי שאר הראשונים ג"כ בנוסף על מה שכבר פירשו דברי רש"י ברש"י כפשוטו.

[בראשית כד, לא] ואנכי פניתי הבית אחר שכבר פירשו ברש"י כפשוטו דהכונה על ע"ז הביא את פשוטו כפירוש הספורנו שהכין להם מקום, וזה אינו סתירה עם הדרש כי שניהם אמת, שהוציא הע"ז וגם הכין ופינה להם מקום, ולמה יצטרכו לחזור ולהביא את הרש"י אחר שכבר פירשוהו וביארוהו היטב.

[בראשית כד, כט] וירץ לבן אל האיש פירש"י נתן עיניו בממון ובפשוטו של מקרא כתבו שכשראה שהוא עשיר חשב שאיש כזה ראוי שיתאכסן אצלו ולכן רץ להראות לו חבה כדי שיתידד עמו, (ועי"ז יוכל להוציא ממנו ממון או לגזולו), והמערערים רוגנים באהליהם שרצה לשנות בזה כונת רש"י ולהדגישם אלא שמציע דברי רש"י באופן מוחשי, ואין כאן שום שינוי, ומי שאינו רוצה בהמחשת דברי רש"י אינו מחוייב ללמוד הפשוטו של מקרא.

[בראשית כד, כג] ויצא יצחק לשוה בשדה פי' רבינו בחיי דפשוטו הוא בין עצי היער מלשון שיח השדה (וכ"כ רשב"ם אב"ע ורד"ק), ומדרשו הוא מלשון תפלה, וכן העתיק בפשוטו של מקרא (אחרי שכבר הביא פירש"י וביארוהו היטב) וצווחו עליו (ויבינו במקרא פ"ט אות ב) למה לא הביא רק הדרש, ואינו מובן למה לא צווחו על רבינו בחיי, הרי לדבריהם אין דבר כזה של פשוטו של מקרא והם כופרים במארו"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו.

[בראשית כד, כד] ותפל מעל הגמל בפשוטו של מקרא הביאו פירש"י בחצאי ריבוע (להורות שזהו העיקר) שרק נטתה עצמה מליפול, (אחר שכבר ביארוהו ברש"י כפשוטו) ולפני זה הביאו גם פי' הרשב"ם שכ' שהיה משום צניעות דאין לאשה נאה להיות רוכבת, וכן הוא שיטת החזקוני והרד"ק שנפלה ממש מהגמל (משום בהלה), ואין שום טענה עליו למה הביא גם פי' ספורנו רשב"ם, וכן מוכח בילקוט שמעוני דאז נעשית מוכת עץ, ובשערי אהרן הביא כל השיטות בזה באריכות, ולחנם התנפלו על הפשוטו של מקרא.

[בראשית כה, ז] יודע ציד הגאון ר' דוד שוסטל שליט"א אמר לי (כשהפצתי בו ליתן לי דוגמא למה אסר את החומש, ואחר עיון איזה ימים מצא את זה) שבפ' תולדות מפרש הפשוטו של מקרא איש ציד כפשוטו שאוהב לצוד ושזה מראה על תכונה רעה שבנפש, אבל אינו מביא פירש"י שיודע לצוד את אביו, וטעה בזה כי בפיסקא שאחר זה מביאו, אבל ככה זה נראה כשרוצים למצוא רע אינם רואים את הטוב רק את מה שרוצים למצוא, והלא תרגום אונקלוס והרמב"ן ורבינו בחיי מפרשים הפסוק כפשוטו שיצחק אהב אותו לפי שהאכיל אותו תמיד, וכי יש להם טענות גם על רבינו בחיי, והרי על פסוק הנני הולך למות פירש"י ע"י הבכורה ורמב"ן פי' ע"י שמכנים עצמו לסכנה בצידת חיות, והנוב"י (תנינא יו"ד י) הביא פי' זה ואמר דכן הוא האמת לפי שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, וחזן מזה הלא פשוט בודאי דגם פשוטו הוא אמת שהביא ציד לאביו, רק דחז"ל גילו לנו דמלבד פי' הפשוט פי' שהיה מרמה את אביו, ואין הפשט והדרש סתירה כלל.

[בראשית כה, ח] וקן ושבע במקרא כפשוטו הביאו פי' רמב"ן דמלבד שהיה שבע ימים היה שבע כל טובה, וטען רמ"ל למה לא סיימו שאברהם אבינו היה מסתפק במה שיש לו, ולא היה בבחינת יש לו מנה רוצה מאתים כמו שמסיים רמב"ן, ועל כרחך שהם רוצים לגשם את אברהם, ולדבריו היה להם להעתיק כל דברי הרמב"ן בכל מקום, וכמובן שזהו עליילה זדונית בכונה מכוונת להשפיל את המחברים בתאונות שוא ולחפש כל מה שאפשר לחתור תחתם בכל מיני ערמה ותחבולה, ולמה יעלה על הדעת לחשוב שאברהם לא היה מסתפק במה שיש לו, ואם שהרמב"ן מפרשו

לשבת את אברהם וללמוד ממדותיו הקדושות, אבל בפירוש קצר וליקוט להבנת הפסוק אין מקום להביאו, כי דברים הללו צריך לראות ברמב"ן בפנים ואותיות מחכימות, ואין צריך ללמוד זאת בליקוט.

[בראשית כה, כט] ויזד יעקב נזיד כ' באוהחה"ק לפי שראה שהועילה לגימתו של עשיו ליצחק לקח גם הוא דרך לבשל ליצחק לקרב לב אביו אליו כעשיו, ולא הביא הדרש שהיה בשביל אבילות על אברהם, ובפשוטו של מקרא כ' שבישל לתבשיל היום, והיינו מ"ש באוהחה"ק בקיצור, וכתבו ביתד נאמן (באנגלית) שזהו אפיקורסות שלא הביא הדרש, וא"כ לדבריהם חלילה וחס גם האוהחה"ק הוא אפיקורסות.

[בראשית כה, ל] והוא עיף פי' הבכור שור כדרך הציידים שבאים עיפים מן השדה אחר רוב ריצה והליכה, ובפשוטו של מקרא כ' זה הפי' בצידו של פירש"י שכבר ביארו אותו, וטוענים ביתד נאמן (באנגלית) עליו למה לא הביא עוה"פ את רש"י ואינו מובן הרי כבר פירש היטב את הרש"י ברש"י כפשוטו.

[בראשית כה, לא] מכרה כיום את בכורתך לי בפשוטו של מקרא מעתיק דברי רבינו בחיי שהכונה על מעמד החשוב במשפחה, ולהנחיל תורת אביו ואמונתו אחריו, וע"ז כתבו ביתד נאמן (באנגלית) שצריך לשרוף את החומש, וזה אומר שצריך לשרוף את הרבינו בחיי עפרא לפומייהו ותיצק צואה רותחת לתוך פיהם.

[בראשית כו, ה] משמרת מוצתי חקותי ותורותי רש"י פי' כל לשון מאלו על מה קאי, ורבינו בחיי פירש באופן אחר מרש"י דכולן קאי על מצות בני נח, ושוב הביא פי' רז"ל המובא ברש"י, ובפשוטו של מקרא לא רצו להאריך לכן כתבו לעיין במפרשים על מה קאי כל סוג מאלו הסוגים, והגר"מ פיליף כ' דלא הביא את רש"י לפי שרש"י פי' תורתו על תורה שבעל פה והם רוצים להכחיש תושבע"פ, וזהו שקר ולשה"ר דהרי ברש"י כפשוטו פירושו היטב, וגם הפשוטו של מקרא מזכיר פעמים רבות את התושבע"פ במקומות שצריכים לכך, אך כאן בצידו לא רצה להאריך רק ציין לעי' ברש"י ובשאר ראשונים, ומה שייד להרעיש על זה, וכי אין זה רוע לב ומדות מושחתות.

[בראשית כו, כב] הקול קול יעקב ברמב"ן וחזקוני ורשב"ם ואוהחה"ק כולם פירשו שלא סמך על הקול לפי שהקול יכול להשתנות קצת ובפרט בתאומים, ולכן אחר שהביאו ברש"י כפשוטו הביאור על ד' רש"י שדיבר בתחנונים, הביאו בפשוטו של מקרא פי' שאר הראשונים, ומהו הטענה שלא הביא גם רש"י הרי גם האוהחה"ק ושאר הראשונים לא הזכירו כלל פירש"י, וכי רצו לעקור בזה דברי רש"י ח"ו.

[בראשית כו, כז] וירח את ריח בגדיו כו' ריח בני כריח שדה כו' פירש"י שנכנס ריח ג"ע עמו, ושוב כתב שגם הבגדים היה בהם ריח כשדה תפוחים, ואין מוכרח שגם זה היה מג"ע, אף שבספרי קודש פירשו גם זה על ענין גובה, מ"מ הביאו (לעיל טו) פי' הרד"ק שהיה עשיו מכניס בהם מיני עשבים ובשמים שיריחו ריח טוב, וי"ל דעל זה קאי מ"ש כפל הלשון 'ריח בני' קאי על ריח ג"ע שנכנס עמו, וכריח שדה קאי על מ"ש הרד"ק, והפשוטו של מקרא לא העתיק מ"ש רש"י שנכנס עמו ריח ג"ע שכבר פירשו היטב ברש"י כפשוטו.

[בראשית כו, מב] ויוגד לרבקה טוען על שלא הביאו בפירושים שהיה ברוה"ק, תשובה: לא היה צריך להביאו שכבר הביאוהו ברש"י כפשוטו, ולעצם הענין הרי האבן עזרא ורמב"ן (בפסוק מא) פירושו כפשוטו וכמו שנראה גם בתרגום שעשיו אמרו בפיו והיא שמעה או הוגד לה ואח"כ מביא אבן עזרא גם פירש"י ומוסיף דפירושו הראשון יותר קרוב, (ואף שפירש"י אמת הוא לא נמנע מלהביא גם פשוטו היאך היינו מפרשים לפני רש"י).

[בראשית כה, יא] ויקח מאבני המקום אחר שהביאו פירש"י וביארוהו היטב, הביאו בפשוטו של מקרא גם פירוש הזוהר חדש (פ' ויצא לה). ורשב"ם (וכ"כ העמק דבר) שלקח אבן א' מאבני המקום לעשותו כר תחת מראשותיו, וזה גם דעת התוספות. והמערערים השוטים רגנו באהליהם

לומר שאם מביאים פי' הזוה"ק וראשונים נוסף למה שכבר הביאו פירש"י נעשים בזה אפיקורסים, לפי שבדאי כונתם בזה להכחיש פירש"י, למה ועל מה אינם מסבירים, כי באמת לא משנה כלום אם יש הסבר לדבריהם או לא, מאחר שעיקר התכלית הוא להשמיץ ולבזות, זהו מה שרוצים וזהו מה שעושים, ואין אדון להם לומר מה תעשה ומה תפעל.

[בראשית כט, יא] וישק יעקב לרחל הפשוטו של מקרא הביא פי' החזקוני ונועם אלימלך על הפסוק, שבאמת צריכים לבארו בזהירות גדולה, והמערערים האשימו אותו על זה, ואני אומר כל כי האי ריתחא לירתחו עליה שמביא דברי רבותינו הקדושים, וכן ראוי לעשות, והמערערים אין כונתם לשמים רק כל כונתם הוא לבזות ולהשמיץ ולהוציא שם רע, כדרכם של הריקים והפחוזים.

[בראשית כט, יז] ועיני לאה רכות טען למה לא הביא פירש"י שבכתה שמא תפול לגורל עשיו, צ"ב הרי כבר פירשהו ברש"י בפשוטו, ועוד הרי טענה זו יש גם על אוהחה"ק שפירש פסוק זה בפשוטו ולא הביא כלל הדרש, והתירוצו הוא כי האוהחה"ק עשה בדיוק כמו שעושה הפשוטו של מקרא שמביא הפירוש הפשוט בנוסף לדרו"ל ולא היה כונתו לעקור דרו"ל ח"ו, וכן ההעמק דבר הביא פי' תרגום ורשב"ם שהיו נאות אבל רכות, ולא הזכיר כלל פירש"י, וכי נימא גם על הנצי"ב שרצה לעקור פירש"י.

[בראשית לא, א] ותקנא רחל באחותה העתיקו פי' אוהחה"ק שקינאה באחותה שילדה והיא לא ילדה, וטען הרמ"ל שהיה להם להעתיק פירש"י ואינו מובן הלא כבר העתיקו הרש"י וביאורו, ולמה יכפלו להעתיקו עוד, וכי אסור להם להביא גם את האוהחה"ק אין זה אלא תמיה גדולה על המערערים.

[בראשית ל, יד] דודאים הרד"ק כתב דשמע מפי ההמון כי הם מועילים להריון, והרד"ק כ' דאינו אמת, וגם הרמב"ן מסופק באמיתותו שכתב 'ואם הדבר אמת' וניחא ליה טפי לפרש שהיה בו ריח טוב ולא סגולה להריון, וכן הרלב"ג כתב יש לה סגולה 'לפי מה שסופר', ועפ"י זה כתבו בפשוטו של מקרא 'יחסו העם את הסגולה לפו"ר' ורחצ"ד י"ל טענות ע"ז היתכן להסתפק בזה, ואינו מובן כי אם רבותינו הקדושים הרמב"ן ורד"ק ורלב"ג מסופקין בזה, יש לו טענה עליהם לא על הפשוטו של מקרא, וכי אסור לו להביא דבריהם.

[בראשית ל, יז] וישמע אלקים אל לאה בפשוטו של מקרא כתב שרצתה עוד 'בנים' והרעיש הרב קפלן (בהסכמתו על ויבינו במקרא) דרש"י כ' 'שבטים' והם כתבו בנים כדי לגשם, וכל השומע יצחק לו, ויבין שהוא שטות גדול ואין כאן רק עלילה בעלמא, כי רצו לתרגם בלשון המדובר בינינו, כי גם אם כותבים שבטים צריך להסביר שהיתה כונתה לש"ש ולא רק לפי שרצתה שהיא תהא יותר מאחיזתיה, ובפרט אחר שכבר האריך לעיל בפשוטו של מקרא (פסוקים ז, ח, ט) בגודל קדושת האמהות הנביאות שכל אחת רצתה להקים שבטי-יה שהם יסוד עם ישראל, ומה הטעם לכפול הדבר בכל מקום. ולא עולה על דעת שום אדם שהיה כאן איזה כונה לסלף, רק למי שיש לו רוע לב, (והרי גם רחל אמרה הבה לי בנים, ולא אמרה שבטים, ולמה לא יערערו על רחל אמנו ג"כ).

[בראשית לב, ה] וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך וקשה כפל הלשון שאילה ואמירה, לכן הביאו בפשוטו של מקרא פירוש החזקוני, שבדבריו מיושב היטב המשך הלשון, כי זה לא היה סתם שאלה בעלמא, רק שאלה שיצא ממנו תועלת להבא שאם תשלח שליח מאתך אדע להשלים חפצך ומביא ראייה שמצינו כן במנוח, וזה מתאים מאד עם הרמב"ן שהביאו בהמשך לזה, שענהו המלאך שלא יהיה לך שום תועלת ממני שתראה להשלים חפצי, כי בעת צרה אין בידי להושיעך כי רק לה' היכולת, והמערער רחצ"ד הביא רק הרישא של דבריהם כדי להוכיח שרוצים להכחיש בכח הרוחני של שם כל נברא שמורה על צורתו, מדלא הביא דברי המפרשים כן, ותמוה מאד למה לא ראה המשך דבריו שאדרבה מודה הוא שה' הוא כח היחיד שיכול להושיע לאדם, וכדי להדגיש זה האמונה הוכרח להביא מקודם את פירוש החזקוני, אבל הוא רוצה לראות דוקא אותן התיבות שיכול להניף בו לעיני התמימים לומר ראו נא זה מצאתי דברי כפירה, והתיבות שלאחריו המורים על אמונה שלימה את זה הוא משמיט, וזה גופא מוכיח עד כמה הוא עצמו מונח בכפירה שאינו יכול לראות רק עניני כפירה ואת עניני האמונה פשוט אינו יכול לראות.

[לג,ד] וישקו ויבכו מלשון רבים של ויבכו מוכח שגם יעקב בכה, ואינו מבואר בפסוק למה בכה גם יעקב, והאברבנאל וההעמק דבר כתב שבכה מתוך חיבה לעשיו שנתעורר עליו לשעה זו אהבה לעשיו, אבל בפשוטו של מקרא לא רצו לכתוב כן, כי למה יתעורר אהבה ביעקב לעשיו הרשע, ואדרבה הלא הטמין את דינה מלפניו בידעו שהוא רשע, ובא ליהרג או להרוג ויצר לו על זה כמפורש בפסוק, ולכן כתב שבכה מתוך שמחה שנסתיים הענין בלי הריגות, אבל כאן הפך רחצ"ד את הקערה, ויש לו טענות למה לא כתב שבכה מתוך געגועים ואהבה לעשיו, הרי אם היה כותב כן היה לו לר' חיים צבי עליו טענות עצומות, ומזה אפשר לראות כמה שנאה וקנאה כבושה יש לו על המחבר פשוטו של מקרא, ועוד רש"י כתב שעשיו אהבו 'בכל לבו' והפשוטו של מקרא כתב זה הלשון עצמו במלים אחרות כדרך סיפור כדי שיריץ הקורא בו, וגם על זה יש לו טענות, עוד טען על מה שכתב שלא נתפיים לגמרי ע"י המנחה, דהיה לו לכתוב שלא נתפיים כלל, תמוה מהיכן יודע זאת, אדרבה מסתבר דכיון דהכין עצמו יעקב לדורון לתפלה ומלחמה, וחז"ל למדו מזה להתנהג כן לדורות ודאי היה לו איזה פעולה כל שהוא, דאל"ה לא היו לומדין מזה, ואיזה עוולה הוא לכתוב כן.

[בראשית לו,כה] נכאת וצרי ולט אחר שהביאו פירש"י ברש"י כפשוטו הביאו בפירוש המקרא פי' הנצי"ב שהיה נארו באריות קטנות ולכן היה מקום ליוסף שם, וכל תינוק מבין דזה היה מחושב מן השמים לטובת יוסף, וטען רמ"ל דהיה להם לסיים דזה היה כדי שלא יצטער יוסף בהיותו דחוק כמ"ש הנצי"ב, ומדלא העתיקו זאת ש"מ דאין מאמינים דזה היה השגחה מן השמים, מכל אלו מיני ההערות יכולים לראות היאך ראשם ומחשבתם של המערערים מונח במחשבות של כפירה, שבכל דבר הם מפרשים פירושי אפיקורסות עד כדי כך שדבר שא"צ לפרש ומובן מעצמו הם רואים בזה דברי כפירה, אך פלא גדול יש על המערערים דהא הרבה פעמים מאד בפשוטו של מקרא מובא דברי אמונה במציאות ה' ואחדותו והשגחה פרטית בהרחבה גדולה, (לדוגמא ע"י אצל המכות בפ' וארא בא) ולא ראיתי שיעתיקו אפילו מקום א', והטעם הוא פשוט מאד לפי שאין רוצים שיראו הציבור, שאכן המחברים הם יראי ה' מאמינים אמיתיים בי"ג עיקרי אמונה ככל יהודי.

[בראשית מו,ט] וחתאתי לאבי כל הימים פירש רבינו בחיי כל ימים אשר הוא חי בעוה"ז, וכ"כ בפשוטו של מקרא וצווחו עליו למה לא פי' כרש"י לעוה"ב, ואינו מובן הלא כבר פירש"י ברש"י כפשוטו, ולמה צריך להביאו עוה"פ.

[בראשית מו,בז] ותחי רוח יעקב אביהם כתבו רמב"ן וספורנו והעמק דבר, דפירושו שנעשה שמח ועלז תחת שלפני זה היה עצב, וגם נתעלף כמות והוצרכו להחיותו בדברים שמחים ולצעוק באזנו כל דברי יוסף, ושוב הביא רמב"ן את התרגום ורש"י ששרתה עליו רוח"ק, וכ' הרמב"ן דאף שאין זה פשוטו מ"מ פירש כן לפי שזה הוא אמת, וגם מדויק בתיבת 'רוח' המיותר, ובפשוטו של מקרא אחר שכבר ביארו פי' התרגום ורש"י ברש"י כפשוטו, הביאו גם פירוש שאר הראשונים ואינני יודע מה חסרון מצא בזה רמ"ל, וכי רוצה הוא לאסור עלינו ללמוד ולידע דברי הראשונים, אם הוא ממאן בכך יש לו הברירה, לא ילמוד זאת.

[בראשית מו,כח] ואת יהודא שלח לפניו להורות רש"י הביא פי' התרגום שאין הכונה מלשון הוראה רק מלשון מראה מקום ולפנות לו מקום, ואח"כ הביא המדרש מלשון הוראה, וטען רמ"ל למה לא הביאו בפירוש המקרא גם המדרש, וצ"ב הרי במדור זה מביאין רק הכפשוטו, וסמכו על מה שכבר ביארו המדרשו ברש"י כפשוטו, וכן הביאו מהראב"ם, אך רמ"ל לשיטתו אזיל שעשה הנחה קדומה שרצונם לעקרו את רש"י אף שכתבו בפירוש בהקדמתם להיפוך, לכן יש לו קושיות, אבל הכלל ישראל אין מעלילים עלילות שקר על יהודים כשרים ותלמידי חכמים, לכן אין להם קושיות.

[בראשית מט,א] את אשר יקרא אתכם באחרית הימים וטען הגר"ש גרינבוים שליט"א דלא כתב דהכונה לימות המשיח, אמרתי לו דגם רש"י והתרגום לא כתבו כן אף דפשיטא דכן הוא, ונכלל בתיבות אחרית הימים, ולמה היה הפשוטו של מקרא צריך לפרש יותר ממה שהם פירשו, ולמה נאמר דבכונה עשה כן, האם גם על רש"י ותרגום נאמר כן, (ועי' חזקוני שפי' על ד' מאות שנה של ברית בין הבתרים).

[בראשית מט,י] ולו יקחת עמים פירש"י דקאי על ביאת המשיח ובשם רבני לעיקוואוד כתבו בית ד נאמן דהפשוטו של מקרא לא פי' כן, וזה שקר גם כי במבט א' בפ"י הפשוטו של מקרא תראה דאדרבה פירשוהו על ביאת המשיח בהרחבה ובביאור נאה.

ספר שמות

[שמות א,ט] **עם בני ישראל רב ועצום ממנו** בפשוטו של מקרא הביא פי' המלבי"ם דחששת פרעה היה מחמת שראה שבני ישראל אין מתערבים עם הגוים ולא מתחתנים עמם לכן חשש מהם, (וכהלשנת המן ודתייהם שונות מכל עם כו') ואיני יודע למה נתכעסו המערערים על זה, ואומרים שכונת המלבי"ם להכחיש פשטות הפסוק שהחשש היה לפי שהם עם רב, דאינו סתירה דאם היו מתערבים לא היה חושש אף אם הם עם רב, ועוד דהרי המלבי"ם עצמו כתב שעדיין לא היו אז רבים כל כך יותר משאר הגרים שבאומות עיי"ש, ובכל אופן טענתם הוא על המלבי"ם לא על הפשוטו של מקרא.

[שמות ג,יד] **אחי-ה אשר אחי-ה** אחרי שברש"י כפשוטו כבר ביארו היטב דברי רש"י, הוסיפו בפשוטו של מקרא להביא מרז"ל במד"ר דהכונה אני נקרא לפי מעשי ולפי"ז הכל שם א' גדול וא"כ כשאמר לו אח"כ רק אחי א' ר"ל לומר השם בקיצור ולא להאריך, ורחצ"ד לא העתיק את המדרש רק הסיפא ולכן טען למה לא פירשו כרש"י דמשה אמר דיה לצרה בשעתה, הרי לפי המדרש לא שייך לכתוב כן, אך זהו דרכו מעתיק רק הסיפא ולא הרישא כדי שייראה כאילו מקשה כלום, וכאן כבר הביא מארז"ל ולא מאיזה ראשון ואעפ"כ יש לו טענות.

[שמות ד,כב] **בני בכרי ישראל אחרי שהביאו פירש"י** וביארוהו דבכור כאן הוא מלשון גדולה, הביאו בפשוטו של מקרא, גם פירוש החזקוני, שהוא מלשון חביבות וקירוב, ולמה כועס ע"ז רחצ"ד, וכי אינו יפה לנו לידע גם פי' שאר הראשונים, אחר שכבר למדנו רש"י, ובאמת אין סותרין זה את זה כי שניהם א' דאת מי שמחבבין אותו מגדילין, ואינו מובן למה עושה רחצ"ד עסק בדיקדוקי עניות שלו.

[שמות ד,כד] **ויפגשהו ה' ויבקש המיתו ותקח צפרה צור כו'** והטעם שלא מלו משה מיד כשראה המלאך כתב באבן עזרא וברבינו בחיי בשם רש"י ובבכור שור וברד"ק דמ"ש תחלה ויפגשהו ה' היינו שנעשה חולה ואחזתו רעדה ולא היה ביכלתו למול ולכן מלה אותו צפורי, אך מ"ש אחר זה ויבקש המיתו היינו מה שארז"ל שבלעו המלאך, ויש דיעה בגמ' (נדרים לב) דהמלאך רצה להרוג את הילד, עכ"פ בפשוטו של מקרא, אחרי שהביאו וביארו פירש"י ברש"י כפשוטו, הביאו גם דברי שאר הראשונים, וכתבוהו בדרך המחשה למען ירוץ הקורא בו, ועל זה כתב רחצ"ד דריח של טפשות וחילונית של הספרות של היום נודף ממנו, למה ועל מה לא כתב רק לפי שכן הוא רוצה.

[שמות ה,ט] **תכבד העבודה כו' ואל ישעו בדברי שקר ולכאורה מהו השקר**, לכן הביאו מהגרש"ר הירש שהם באו בטענה על פרעה שמתאכזר עליהם שיצטרכו לקשש התבן מעתה ולא יגרע ממספר הלבנים, ופרעה אמר שזהו שקר שלא עשה כן מחמת אכזריות רק אדרבה עשה כן לטובתם להרגילים בעבודה שלא יתעצלו, והוא פירוש נאה להבין מהו הדברי 'שקר', וכן דרכם של הרשעים בכל הזמנים ליישב רשעותם דאדרבה כונתם רק לטובה, ואיזה חסרון מצא בזה רחצ"ד אם לא למלא תאותו להיות מהמתלוננים בלי שום טעם וריח, ומיישב רשעתו דאדרבה כונתו רק לטובה להציל את בני ישראל מכפירה.

[שמות ז,יא] **בלהטיהם אחר שביארו היטב ברש"י כפשוטו פירש"י**, הוסיפו להביא פי' אבן עזרא ומלבי"ם ועוד על ענין אחיות עינים, ולמה בוכה רחצ"ד כל כך על זה אינו מובן.

[ז,כט] **ובכה ובעמד טען רחצ"ד למה כתבו פירש"י בחצאי ריבוע**, ואינו מובן דאדרבה אם היו כותבין בחצאי עיגול זה אפשר להיות משמעות שאינו עיקר, אבל כשכותבין בחצאי ריבוע מורה שזה עיקר.

[שמות ח,יב] **הך את עפר הארץ והיה לכנים פירשו בפשוטו של מקרא שתלקה אדמת מצרים להיות רוחשת כלה כנים** (היינו שתתהפך העפר לכנים) והיה העפר מלא כנים, והבין רחצ"ד דרך שהעפר ישאר כמו שהוא רק שיהיו כנים רוחשין בו, וזה אינו אלא הכונה שכל העפר כולו יהיה מתהפך לכנים, וכמ"ש לפני זה שלא יהיה שום מקום באדמת מצרים שלא יהיה שולט הכנים, ובכונה השמיט רחצ"ד מתוך דבריהם התיבות

ישתלקה אדמת מצרים להיות רוחשת כלה כנים' שמוזה מבואר הכונה שתתהפך כלה ויהיה העפר עצמו רוחש כנים, ואפילו לפי הבנתו אינו כ"כ נורא שהרי המלבי"פ בפירושו השני מפרש כך, שיהיו הכנים רוחשין בתוך העפר עיי"ש.

[שמות יב, לד] משארתם פירש"י שיירי מצה ומרור ובמקרא מפורש של עוז והדר פירשו כלי של לישת הבצק ולא הביאו כלל פירש"י רק למטה בהערה, וכאן אחזו כל המעוררים בפלך השתיקה, כי רק על העירעור על פשוטו של מקרא מקבלים ממון וחיוזוק.

[שמות טו, בא] ותען להם מרים בפשוטו של מקרא הביא מחזקוני שאמרה כל השירה, אף דבתורה מוזכר רק פסוק ראשון, והוסיף דכן הוא באבן עזרא שכתב שהיו מנגנות כל השירה בשעה שמושה וישראל ניגנו, ועל זה הקים הגר"מ פיליף רעש היאך אפשר לומר שניגנו הלא האנשים אסורים לשמוע בשעה שנשים מנגנים, וצ"ב הרי לא היו יכולים לשמוע כיון שגם הם ניגנו באותו זמן והנשים מן הסתם ניגנו בלחש יותר, והיו נפרדים לעצמם, ועוד הרי מביאו מאבן עזרא לראיה על ענין אחר שאמרו כל השירה לא רק פסוק א' לא להדגיש שהיו מנגנים (כאשר טעה הגר"מ פיליף ברצותו להשיג ולערער), אך בהכרח העתיק ל' אבן עזרא, ומ"ש שזה האבן עזרא הקצר אינו מוסמך שהוא מאבן עזרא, א"כ אין הטענה דוקא על פשוטו של מקרא רק גם על עוז והדר ושאר מלקטים שהעתיקו אבן עזרא הקצר, ובאמת מבואר בתרגום יונתן שזימרו הנשים לא שאמרו סתם בלי ניגון, ומובא בספרים דלכן הכו בתופים שלא ישמעו האנשים הקול שלהם, (ופלא על הגר"מ פיליף כשמעיר על הפשוטו של מקרא למה הביאו את הא"ע מעיר בלשון חריף ודוקרני, וכשמזכיר שגם עוז והדר הביאוהו אומר בלשון נקיה שארי ליה מאריה' והמבין יבין).

ובכלל טעה טעות גדולה ומביכה בהבנת הנקרא, שבפשוטו של מקרא הביא את לשון האבן עזרא 'כאשר אמרו ישראל זאת השירה, כן ניגנו אותה כולה כל הנשים המנגנות'. והמעורר חשב שמילת 'כאשר' פירושה באותו הזמן, אך הפירוש הנכון של מילת 'כאשר' הוא 'כמו' (כמו 'כאשר זמם לעשות לאחיו', וכן 'כאשר היתה באמנה איתו'), והכוונה היא שכמו שהאנשים ניגנו את כל השירה ולא רק את הפסוקים הראשונים כך גם הנשים ניגנו את כולה ולא רק הפסוקים שנתפרשו בהן (ואינו נכנס כלל לזמן ולמקום, ובוודאי יש לומר שהיה זה במקום מרוחק שלא שמעו האנשים).

[שמות כ, יח] ומושה נגש אל הערפל רש"י הביא ממכילתא לפני משלש מחיצות, אבל רבינו בחיי כ' דגש רק סמוך לערפל כפשטות לשון הפסוק אל הערפל, לפי שכ"כ בתרגום, וזה הביא בפשט"מ ולא הביאו עוד הפעם את רש"י אחר שכבר פירשוהו.

ספר ויקרא

[ויקרא כו, ג] אם בחקתי כתב בפשוטו של מקרא שתתנהגו לפי חוקי 'התורה' וכן פי' התרגום וספורנו וזהו בנוסף למה שדרשו בתו"כ והובא ברש"י דקאי על עמלות התורה, ושניהם אמת הדרש והפשט, וכתבו המעוררים (ויבינו במקרא פי"א דוגמא 1) דכיון שהבינו פי' התרגום כונתו לעקור קדושת התורה, ולומר דמיירי כאן מחוקים יבשים כמו חוקים שבכל מדינה ומדינה, ואינו מובן הלא כתבו בפירוש חוקי 'התורה' שניתן לנו מסיני, לא חוקי מדינה שנעשה ע"י בני אדם, ולמה אין אנו זכאים לידע פירוש פשוטו של מקרא כדי להבין אחר כך מה מוסיף הדרש ומהו החידוש בהתורה כהנים יותר ממה שלומדים כפי פשוטו לפני הדרש, וכמו שכתבו שאר הראשונים.

ספר במדבר

[במדבר כ, יא] ויך את הסלע במטהו פעמים מביא פי' רשב"ם כי משה טעה וחשב כי צורת הדיבור אל הסלע הוא ע"י הכאה, וטענו עליו (ויבינו במקרא פי"א דוגמא 2) דרש"י כתב כי הטעות היה לפי שדבר בטעות אל סלע אחר, ולא נתן מים, ולכן חשבו שצריך להכות, ואינו מובן וכי אסור להביא גם פי' הרשב"ם, ועוד קושיא מעיקרא ליתא כי אין הרשב"ם סתירה עם רש"י, כי שניהם יתכנו דכיון שדיבר מקודם אל סלע אחר ולא נתן מימיו לכן חשב כי הציווי היה להכות ושזהו צורת הדיבור אל הסלע.

עוד כתבו (שם) שחוצפה הוא לפרש את החטא של מי מריבה ולומר שמושה שגה, ובה מזלזלים במושה רבינו רח"ל ועושים מזה רעש גדול, ואינו מובן הלא רז"ל וכל הראשונים אומרים ששגה משה בזה, ועוד הרי השערי אהרן עשה קונטרס שלם 'מי מריבה' ובו ביאר באריכות גדול מכל

המפרשים כל צדדי החטא, וכי למה לא יצאו ברעש גדול כנגדו, גם שאר הטענות על מה שכ' בפשוטו של מקרא הלא כל דבריו לקוחים מהראשונים כמבואר להמעייין בשערי אהרן.

עוד טענו (שם) על מה שהביא פירש"י דלכן לא יצאו המים רק בהכאה שניה לפי שהיה נגד ציווי ה', וטענו דכיון שהביא מתחלה פי' רשב"ם לא היה לו לערב הדברים ולהביא גם פירש"י, ואינו מובן הלא אין הדברים סותרים זה את זה ושניהם אמת.

[במדבר כב,ה] פתורה פירשו כתרגום ופי' ב' דרש"י, שהוא שם מקום, כיון שזה מוכרח להמשך הפסוק 'אשר על הנדר', דקאי על המקום שעיר פתור שוכן בקרבנות, וכשמפרשים הפסוק ברצף ובהמשך צ"ל כפשוטו, ואילו המדרשו כבר פירשוהו ברש"י, ואין שום הגיון שיביאוהו עוה"פ כשאין זה נכנס בפשוטו של מקרא, ולא שייך שם, וזה פשוט.

ספר דברים

[דברים יב,בא] וזבחתי כו' כאשר צויתך פירש"י דקאי על דיני שחיטה בחולין, ופירשוהו ברש"י כפשוטו וחזרו והביאוהו במקרא מלא, אבל להגר"מ פיליף לא די בזה וטוען למה לא הביאוהו פעם ג' בפשוטו של מקרא ועבור חטא זה החליט שבכונה השמיטה כדי להכחיש בתושבע"פ, וכי אין די בזה להראות היאך המעצרים מתאמצים להחתים את המחברים לאפיקורסים גם בדברים שאין בהם שום הגיון שכלי, ואפילו תינזק בן יומו היה צריך להתבייש מלכתוב שטותים כאלו.

[דברים לג,ב] אש דת למו כ' במקרא מלא 'תורה המשולה לאש' והוא לשון הספרי, וצווחו עליו (ויבינו במקרא פ"ז אות ב) למה לא כ' כרש"י שניתנה מאש, ואינו מובן וכי אסור לפרש כספרי בנוסף למה שכבר פירש כרש"י.

[דברים לג,ו] יחי ראובן ואל ימות ופי' רש"י ואל ימות לעוה"ב, ובפשוטו של מקרא לא חזר והביא פירש"י רק פירוש של שאר מפרשים דר"ל שלא ימות בכיבוש הארץ, ומזה רצה ר' שמעיה גרינבוים לדייק דהכונה להכחיש רח"ל בעוה"ב ואמרתיו לו דא"כ היאך הביאו בפירוש רש"י ולא מחקו, ולא ענה על זה כלום.

הקהה את שיניו

החומש פשוטו של מקרא יש לו הסכמת הרמב"ן

(א) כתב הרמב"ן (פ' נח פרק ח פסוק ד) דרש"י עצמו הרשה לפרש הפסוקים כפשוטו אחרי המדרש והאגדה, (ר"ל מלבד המדרש והאגדה), ולכן מפרש הרמב"ן המקראות כפשוטן (וכמ"ש בהקדמתו), ובדרך זה הלכו מחברי הראשונים והאחרונים, ולכן העתיקו מחברי הפשוטו של מקרא מדברי שאר הראשונים והאחרונים מלבד מה הביאור שפירשו דברי רש"י.

הסכמת גדולי ליטא על החומש פשוטו של מקרא

(ב) בדרכה של תורה (פ"א אות ה) מביא תקנות גדולי ליטא בשנת תרס"ב שלא ילמדו עם הילדים רק רש"י ורמב"ן ושאר מפרשים שלא נטו לומר ההיפוך מדרז"ל (היינו שלא הכחישו לומר דוהיה לאות על ידך היינו ליתן התפלין על כף היד וכל כיו"ב), וזהו בדיוק מה שעשו מחברי פשוטו של מקרא, וביבינו במקרא (פ"ד) העתיקו כל זה ושוטה אינו מרגיש כי הוא נגד מה שהם מרעישים.

פירוש העם-הארצי והודוני של השוטים על תיבות 'מקרא מלא' ו'כפשוטו'

(ג) בויבינו במקרא (פ"ז אות ה) כתבו נגד התואר 'מקרא מלא', דמשמע שנתמלא הפסוק, ואין בה עוד פירוש, ומכחישים בזה כל שאר הפירושים, וכמובן דזהו עם-הארצות גדולה, דאין הכונה שנתמלא רק דממלאים התיבות במלות ביניים שנוהגים לפרש בסתמא כשלומדים הפסוק, כדי להסביר פשוטו לפני שנכנסים לדרש, אבל ח"ו לומר שזהו רק פי' היחידי.

ד) וכן העירו טפשים הללו (ויבינו במקרא פ"ה אות ד וכן במכתב רחצ"ד בהקדמתו) שהשם רש"י 'כפשוטו' וכן מקרא 'כפשוטו' מורה שאין פירוש אחר רק מה שכתבו הם ובחרו בו, ובאו להוציא משאר הפירושים, ולפי שטותם נמצא דגם ה'העמק דבר' הוא כפירה כי מורה שזהו העמקות היותר שייך, ויותר לא שייך עמקות בתורה הקדושה, וכן השם 'אור' החיים פירושו ששאר הפירושים הם חושך ולא אור, וכן לבוש 'האורה' פירושו שרק זה הוא אור וכן הפי' דבק 'טוב' פירושו ששאר הפירושים אינם טובים וכו' וכו', ואינו מובן היאך עולה על דעתם שום אדם דאם עושים ליקוט ואומר שהוא על דרך הפשט, זה נקרא שאין פשט אחרת רק מה שלקט הוא, מהיכי תיתי לחשוב כן ולחשוך בכשרים, וכי אפשר לאדם א' ללקט הכל, הלא אז ילאה הקורא בהאריכות, וכמו שבאמת יש להרבה בני אדם קשויים ללמוד בשביל זה בשערי אהרן אף שגם הוא לא ליקט הכל דמ"מ אריכות גדול הוא ואינו שווה לכל נפש.

לימוד יבש

ה) בויבנו במקרא (פ"ח אות ב) מערערים השומעים שהפשוטו של מקרא מביא כמה דרוז"ל בלי להביא כל דבריהם היינו אופן הלימוד מהפסוק, טענה זו יש גם על רש"י שהביא מדרוז"ל בלי לפרש האופן היאך שלימדו אותה מהפסוק, וגם מקצר מחלק המוסר שנתבאר במדרש היוצא מזה הדרש, וכן יש טענה זו על כל המלקטים בכל הדורות שהציעו לנו רק מקצת מדבריהם בפנים, ואין זה טענה כלל כי כל הרוצה לשבוע נפשו מדבריהם ז"ל יביט בפנים, וטובה גדולה עשו לנו המלקטים להעיר לנו על ענין זה למי שאין לו פנאי לחפש בספרים המרובים ואינו יודע היכן לחפש, ובכל אופן זהו כבר דבר הנהוג בכל העולם מדור דורות והיאך אפשר להוציא עכשיו טענה על זה.

קושיא מעיקרא ליתא

ו) הג"ר אשר קאלמאנאוויץ (בהסכמתו על ויבנו במקרא וכ"כ שאר המסכמים) כותב שקר גלוי ומפורסם וז"ל איך יבאו אנשי הדור הזה לקבוע מהו פשוטו של מקרא עפ"י דעתם הפשוטה כו', וכל קושיתו מעיקרא ליתא כי הוא טעות ושקר, כי לא קבעו מדעתם, רק הציעו לפנינו דברי הראשונים, ולא קבעוהו רק אחר שפירשו וביארו היטב פירש"י הוסיפו גם פירושים שונים משאר ראשונים ושרפי מעלה שדבריהם חביבים עלינו עד מאד, והם א' משבעים פנים לתורה, כמבואר באמונה ובטחון (לרמב"ן ריש פ"ט) וכתב דאף דלפי פשוטו צריך לפעמים לומר שהוא כאילו חסר תיבה או שתים שצריך לפרשו, מ"מ אין להכחישו, ופלא היאך אנשים המוכתרים בתואר ראש ישיבה יבזו ויקילו ראש בפירושי שאר הראשונים, וכן אינו מובן הטענה של איזה מערערים למה הפשוטו של מקרא אינו מביא עניני ההלכה שברש"י, הלא פירוש הזה לא נוסד כלל במטרה לקבץ עניני ההלכה.

משנת אהרן

ז) והגאון ר' דוד שוסטל אמר לי (וכ"כ הגאון ר' מלכיאל קאטלער בקול קורא) שהגאון ר' אהרן קאטלער (משנת אהרן ג, קסט) ביאר היטב דאסור לפרש פשוטו של מקרא, ועיינתי שם וראיתי שטעה בדבריו, כי בודאי גם הוא מודה דצריך לפרש פירוש המלות רק מזהיר דגם הפשוטו של מקרא צריך שלא יהיה בניגוד לדרוז"ל, וצריך לידע דאף דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, מ"מ דרשות חז"ל הם אמיתיות, ופשוט שגם דברי הראשונים הם בכלל רז"ל, והפשוטו של מקרא לא הביאו רק מה שכתבו הראשונים וגדולי האחרונים.

אם כבר משתמשים במשנת אהרן למה בוחרים מדבריו רק את מה שרוצים

ח) אך דבר א' יש להעיר כיון שהעתיקו הראשי ישיבות ממשנת אהרן (ג, קסט) אודות פשוטו של מקרא למה לא ראו ג"כ מה שמבואר מהג"ר אהרן בעשרות מקורות שהיה צווח על דרך הלימוד המשוונה שלומדים היום בישיבות שזה אינו תורה כלל ואדרבה הוא עקירת כל התורה וכל דרך המסורה שקיבלנו מאבותינו ורבותינו עד הר סיני, ולמה אין הם מוחים על זה, הלא זהו הכפירה והאפיקורסות היותר גדולה לשנות צורת כל התורה, ואדרבה הם עוד מחזקים לימוד זה, וכי אין זה פוסח על שתי הסעיפים.

ואחר כל זה יתמה הקורא אם על שטותים כאלו יצאו רבנים מפורסמים בלשונות חריפים כאלו, בשעה שעל פירצות גדולות בדת המחריבים את הכלל ישראל אין כותבים אפילו א' מאלף בחריפות כזה.

סוף דבר אין שום צד שהמערערים והמתלוננים ירימו ידיים, הם ירצו ולא ייעפו לישב יומם ולילה אצל כל רב וצורב השמח שכבר יכול ליתן חתימתו על איזה דבר, אחר שהוא עובד על זה כל כך שנים, ואפילו אצל רבנים תלמידי חכמים יראי ה' יש להם תחבולות היאך ליכנס ולחטט לתוך לבבו בדברים מרגישים, ומעמידים תמונה כזה שנראה בולט בחוש לעינים שמרחפת סכנה נוראה של אפיקורסות העומד וכובש לבות בני ישראל, והתמימי לב נרגשים בהתלהבות ובהתלהטות נגד הסכנה הנוראה של זחילת אפיקורסות לתוך לבות בני ישראל ע"י חומש זה, לכן אין המטרה במאמר זה להעמיד על האמת כי אינם רוצים בה וממאסים בה, כל המטרה הוא רק לעצמינו ולמי שרוצה לידע המציאות כמו שהוא, ואינו נמשך אחר רוח השוק והליצים, והאמת יקר מאד אצלנו לא משום שיש לנו בזה איזה ריוח ממון או כבוד ואין אנו מכירים כלל מכון הוצאת החומש ומחבריה, מעולם לא דברנו עמם ולא נשאתי ונתתי עמם, רק לעצמי ולבני גילי כתבתי בירור האמת שלא להסחב אחרי מקימי רעש בכל דבר סכלי ואילי, ובזה גורמים להוריד קרן היהדות כולה, כי כשיהיה באמת מה להרעיש כבר אין שומעים, כי הכל חושבים שהרבנים הם נבערים מדעת ח"ו, חותמים על קול קוראים בלי שום בירור ובלי שיראו את נוסח הקול קורא, אין נוקפים אפילו אצבע קטנה להתקשר עם המחברים ולשמוע מה בפייהם, האם אין זה עוולה נוראה הצועקת עד לב השמים, האם אלה הם רבניך ישראל האם אלו הם ראשי ישיבה שלך האמורים להפיץ תורה ומוסר לכלל ישראל, הלא על זה ראוי לדאוג ולהתאונן ולשאול אלה הצאן בני ישראל מה חטאו, שאין להם מנהיגים כנים ואמינים.

מאמר החלומות שוא ידברו

קראתי הקונטרס של ר' מאיר לייב דאווידאוויטש נ"י והוא באחת ומי ישיבו שהחומש פשוטו של מקרא כונתו לעקור ולעקוף פירש"י, אף דהמחברים כתבו בהקדמתם מושג ההיפוך מזה, דהעיקר הוא פירש"י, אבל הוא יש לו ששה ראיות שאינו כן, ואדרבה כונתם היה לעקור פירש"י, ואף שהדפיסו את פירש"י עם ביאור ובקוים מסומנים להורות שזהו העיקר, אבל כל זה אינו די שהיה להם לחזור ולהעתיק פירש"י עוה"פ בפשוטו של מקרא, ורק כמו שרמ"ל וסיעתו חושבין זהו האמת, ואצטט הראיות שלו כל א' ותשובתו בצידו להראות שכל הוכחותיו הם כאבק פורח וכחלום יעוף, ואין המטרה בזה להניא או להניא שאר המערערים מדעתם, כי אין בדעתם לחזור בהם בכל מחיר שהוא, ומי יאמר להם מה תעשה ומה תפעל, הם יתאמצו לעולם להוכיח שכונת החומש היה לעקור ולהרוס להרשיע ולהזיד, אבל אני כותב רק למבקשי האמת שעדיין רוצים לידע את המציאות כמו שהוא, ולא להסחב אחר רוב פיטפוטיהם וביבוליהם, ולהסכים על חלומותיהם ודמיונות כוזבים, רק להראות שהחלומות שוא ידברו:

א] **מדלא הביאו הרבה פירושים על כל דבר**, רק פירוש א' סימן הוא שאינו כדי להביא משאר ראשונים בנוסף לפירש"י, רק לעשות פירוש זה עיקר: וזהו שטות גדול כי אדרבה רצו להקל על הקורא ולפרש כל הפרשה ברציפות למען ירוץ הקורא בו, כי בדרך כלל רש"י אינו מפרש כל המקרא רק איזה ענינים, לכן הביאו רק פירוש היותר שוה לכל נפש לדעתם, כדי שיתפרש כל הפסוק בהמשך א' להבין הענין, אבל לעקור פירש"י מאן דבר שמיה, ועצם קושית רמ"ל הוא גם על רש"י שכותב כמ"פ יש הרבה מדרשי אגדה ואני לא באתי לפרש אלא כפשוטו, או מביא רק מדרש א' היותר קרוב לפשוטו, וככה נהגו כל המחברים והמלקטים לדורותיהם, וכן נהג הפשוטו של מקרא ולא נתחדש כאן כלום.

ב] **לא הביאו בכל המקרא הכל מראשון א'** רק פעם מרד"ק פעם מרמב"ן וכו': אני רואה חסרון בדבר, כולם אהובים כולם ברורים, ובחרו בכל פעם מה שבא לידם בשעת הלימוד, והבוחר יבחר כל א' יכול לראות גם בשאר הראשונים ומי מעכב בידם, וכמו שעושים באמת כל המלקטים והמגידי שיעור בהרצאת שיעורם שבחרים את מה שנראה לעינים שיכנס באזני השומע יותר בקלות, כדי לשבר את האוזן ברציפות קריאת הפסוק, ועצם קושיתו הוא גם על רש"י שפעם מפרש עפ"י מדרש רבה ופעם על פי תנחומא, פעם כתרומה ופעם לפי מנחם בן סרוק ופעם לפי דונש, ואינו בוחר רק מהלך א' וכן עשו שאר מחברים ומלקטים, ולא נתחדש כאן כלום בפשוטו של מקרא.

ג] יש לו הוכחה עצומה שכונתם לעקור פירש"י, דהלא כמה פעמים אכן הביאו מרש"י, ש"מ דשאר הפעמים שלא הביאו רש"י הוא כדי לעקרו מן השורש: וכל תינוק מבין השטות שבזה שבמקום שהביאו פירש"י הוא משום שהיה מתאים עם מטרת הפירוש ללמוד כל הפסוק ברצף א', ולפרש כל תיבה, מה שבדרך כלל בשאר הרש"ס אין מטרת רש"י לזה רק להביא דרו"ל שזה כבר ביארוהו במקומו.

ד] הרי יש מלמדים שלומדים בחומש זה, ובודאי כונתם להחליף פירש"י בפירושים אחרים בלימודיהם לילדים: זה אינו אמת כלל כי מלמד הרוצה לעשות כן יכול לעשות כן גם עם שערי אהרן, אבל האמת הוא דהטעם שהם לומדים בו הוא כדי להבין פירוש המקרא במקום שאין רש"י מפרש כלום.

ה] כיון שחומש זה נעשה כל כך מפורסם ושימושי צריך להחרימו, ואה"נ אם היה השערי אהרן נעשה כ"כ מפורסם היו מחרימין אותו גם כן: לא נשמע מעולם דבר כזה להחרים ספר רק משום שנעשה מפורסם ושימושי, (דא"כ יאסרו ללמוד גם בספרי ארטסקרול שלומדים בו ולא רש"י ולא ברע"ב במשניות) אבל הסיבה שנעשה כ"כ מפורסם הוא כנ"ל לפי שמפרש המקרא כולו גם מה שחסר לנו בפירש"י, ומה שנתפרסם יותר מהשערי אהרן הוא כאמור לפי שנעשה באופן השווה לכל נפש, לבחור בפירוש א' של הראשונים ולפרשו בתוך לשון המקרא, מה שלא נתפרש לנו ברש"י, וזה פשוט ומובן כי פירוש האוהה"ק הוא הרבה יותר פאפולער וכל הטענות יכולים לומר ח"ו גם עליו וכן על הרמב"ן.

ו] מצטט מראשון ואינו מביא כל דבריו ונמצא חסר מוסר השכל היוצא מפירושו: טענה יש גם על רש"י שמעתיק ממדרש, וכשמעיינים במדרש רואים מוסר השכל היוצא מענין זה ורש"י לא העתיקו, וטענה יש גם על כל המלקטים והמצטטים מראשונים ואחרונים במוסר ובחסידות, שחסר עיקר הנשמה היוצא כשמעיינים בלשון המקורי, אבל מ"מ טובה גדולה עשו לנו המלקטים שמציינים המראה מקום להמעיינים שאין להם פנאי, ומי שירצה לעת הפנאי יחפש בהמקור למצוא את כל הענין, אבל אם יהיו המלקטים מצטטים כל הענין כבר לא יהיה תועלת להרוצים להביט רק במבט חטוף וקצר, כשאין להם פנאי.

אך אינו מובן למה אינם מרעישים מה שעושים כן גם בלימוד הגמרא שמביאים הראשי ישיבות פירושים אחרים בגמרא מלבד פירש"י, ולומדים ג"כ תוס' החולק עם רש"י, והם רוצים לחלק בין לימוד גמרא ללימוד חומש ורש"י וכל החילוקים שלהם בנוי על סברות עקשניות ועקמוניות.

בקול קורא שיצא ע"י איזה רבני וויליאמסבורג ומאנסי ציינו למב"ט בבית אלקים שער היסודות פכ"ה ששם נתבאר דאסור לפרש פשוטו של מקרא באופן מנותק מפירושו רז"ל, והם רוצים לומר שזהו שעשו פשוטו של מקרא שזה אינו אמת שהרי כל פירושם בנוי על פירושי הראשונים ורז"ל מלבד מה שכבר פירשו את רש"י ז"ל, אבל עיינתי במב"ט ושם לא כתוב לא מיניה ולא מקצתיה רק נותן טעם למה לא נתן משה כל תושב"כ בפעם אחת לישראל רק פרשיות פרשיות עם פירושי תושב"כ פ"כ כדי שלא יפרשו את התושב"כ כפי דעתם (כמו שעשו הצדוקים) ושוב יקשה עליהם לקבל פ' תושב"כ פ"ק וקאי על פירוש ופרטי עשיית המצות כמבואר בהמשך דבריו, הרי לך מזה עוד דוגמא היאך רבנים אינם מתביישים להעתיק ולחתום על דברי שקר, ולא טרחו לעיין בפנים המבי"ט.

גם מציינים דברי הנצי"ב בהקדמות חומש שלו שדברי רז"ל מזהירים, ואף שלא מצאתיו אבל מי חולק על זה, מ"מ הרי עשה הנצי"ב פירוש על החומש באופן אחר לגמרי מפירש"י וכמו שביאר בפתחה שלו.